

תמלול ראיון עם אשר רייך

טיים קוד	תוכן
06:25:20:00	במאי: יש, נכון? מחיאת כף. יש. שש ארבע שתיים, אשר תהנה. אשר: שלום. נועה: מה הזיכרון הראשון שלך מתל אביב? אשר: הזיכרון הראשון שלי מתל אביב זה שהיתה לי איזה בת דודה שאני זוכר אפילו את שמה גיזי, אהה.. והיא היתה גרה בבית הנפלא הזה הפגודה, כשעוד היתה פגודה. זה מונטיפיורי נדמה לי, רחוב מונטיפיורי. ושם באנו פעם לבקר אותה. אני לא זוכר כמה הייתה, אולי 7 אולי 6. זה הזיכרון הראשון שלי של תל אביב עד שבאתי
06:26:00:00	לתל אביב לגור. נועה: ואיך היא נראתה לך בגיל 7? איך היא נראתה לך העיר? אשר: היא נראתה לי נהדר, רק ש.. צלצול פעמון אשר: הצקתי לעצמי נועה: רגע. אשר: אשתי תראה את זה היא לא תבין מה קורה כי לא אמרתי לה. דיבורי רקע.
06:27:16:04	במאי: יאללה רבותא. ממשיכים. נועה: ובעיניים של ילד בגיל 7 שמגיע מירושלים איך נראית תל אביב? אשר: אז זהו שלא, אני באתי לראות את הפגודה, זה אני זוכר את הפגודה, והטשטוש שלי די חזק, אבל מה שאני זוכר שהציק לי שכבר היינו בדרך לירושלים ואז לירושלים.. דיבורי רקע.
06:29:45:00	במאי: יאללה זהו. מחיאת כף. אוקיי אנחנו ממשיכים, בוא נתחיל. נועה: בואו נתחיל. אוקיי. מה הזיכרון הראשון שלך מתל אביב? אשר: הזיכרון הראשון הוא
06:30:00:00	פגודה שהיתה ברחוב מונטיפיורי והיתה גרה שם בת דודה שלי, הייתי בן 7, 6 משהו כזה. ובאנו פעם ראשונה לתל אביב לבקר אותה. שמה היה גיזי, הונגריה. ומאוד התרשמתי מהבית, ישבנו אצלה שעה-שעתיים, ומה שצר לי שחזרנו מיד לירושלים. אז לא היו יושבים שעה כמו, זה היה פרוייקט לכל היום. אז מה שקרה זה שלא ראיתי אפילו את הים ואז אמרתי לעצמי: אויש, יש הרי ים בתל אביב, לא הלכנו אל הים. וזה מקשר אותי לכך שאחרי הרבה שנים, כשבאתי לתל אביב, דבר ראשון רציתי לראות את הים. ידעתי דבר אחד, שזה במערב. התחלתי ללכת אבל אני כמו כל ישראלי לא יודע מה זה מערב מזרח צפון דרום, אלא לפי הרחובות. שאלתי איפה, אמרו לי אחרי דיזינגוף.
06:31:00:00	הלכתי, לא הגעתי. בן יהודה, והלאה והלאה, עוד לא רואה את הים. פתאום ראיתי את הים, אז את השנייה הזאת אני זוכר כפעמימה נוספת. זהו. נועה: איפה בעצם נולדת? אשר: נולדתי בבתי אונגרין בירושלים וכן. במאי: אתה יכול לספר לנו באמת קצת יותר על המשפחה. אשר: המשפחה, אז זהו, זאת סוציולוגיה מאוד מעניינת. ההורים שלי, בדרך כלל מקובל לחשוב שבבתי אונגרין גרים אנשים עם פאות וזקנים, נטורי קרתא וכולי, מה שנכון במידה מסויימת. יש שתי אפשרויות ואת זה לא בדקתי. או שאז באמת גרו גם אנשים דתיים, אבל אנשים דתיים נורמליים. כי עד כמה שאני זוכר את אבא שלי לא היו לא פאות מעולם, אלא פאות כאלה, את יודעת. ועם מגבעת שחורה, מגבעת, לא מגבעת איתורת כמו שהם לובשים או כל הדברים האלה, או שטריימל
06:32:00:00	בשבת. ואמא שלי הלכה בכיסוי ראש, אבל כיסוי ראש, אולי זאת היתה פאה גם. הונגריות היו להם פאות, אבל לא כאלה של כמו היום בשחור וכולי וכולי. זה היו אנשים פחות או יותר נורמליים. נועה: ומה אתה זוכר מהילדות שלך בירושלים? אשר: מה שאני זוכר זה את השבת השחורה, שאני לא יודע מי יודע עוד מה זה. זה היה השבת השחורה שהאנגלים החליטו לעשות עוצר בכל ירושלים, נדמה לי אפילו בכל הארץ. ואי אפשר היה לעבור מבתי אונגרין למאה שערים. לא יודע אם את מכירה את האיזור, יש שם כביש שזה רחוב מאה שערים, מצד ימים השוק, מצד שמאל בתי אונגרין. אי אפשר היה לעבור לצד שני. וזהו. ונשארתי שם תקוע כי היתה לי דודה שהיתה גרה, זה הייתי הולך. לא נתנו לי ההורים ללכת
06:33:00:00	עם ההורים לכיוון רחוב שטראוס אם את יודעת איפה זה היה. רחוב שטראוס זה כשאת עולה מגאולה לכיוון העיר, זה לפני ביקור חולים הישן שהיה. היא היתה גרה שם ואני הייתי מבקר אצלה. נועה: ובתור ילד, איך הילדות? אשר: אז זהו, הילדות אני לא זוכר. אני זוכר שלמדתי בחדר שהיה בבתי אונגרין מול הבית שלנו, וזה היה מעל בית כנסת גדול והחצר שהיינו משחקים שם היתה מרושתת ברשת חזקה שזהו. זה אני זוכר מאוד. והיה לנו חלון במטבח שמשם ראו את החדר, את איפה שלמדנו. נועה: באיזה גיל התחלת ללכת לחדר? אשר: שנתיים-שנתיים וחצי. זה הדבר הטוב, לא, זה הדבר הטוב, לפי דעתי
06:34:00:00	אחת המעלות אצל החרדים, זה שאתה מתחיל ללמוד אפילו יותר מוקדם, בדרך כלל אומרים כשאתה

<p>כבר עומד על רגלייך והולך, שזה בעצם כשאתה בן שנה, שנה ומשהו פלוס, מתחילים ללמד אותך א'-ב'. ואחר כך לחדר אתה הולך בגיל שנתיים, שאני מוצא שאתה מנצל את השנים שאצלנו, אצל החילונים, בעצם ילד הולך לגן ומשחק ומשתעשע עד גיל 5 או 6 ואחר כך הולך לכתה א', שזה בזבז של שלוש שנים טובות שהמוח נקי וטרי ועוד ריק וזהו. נועה: ומה הזכרונות שלך מהחדר? במאי: שניה, סליחה. דיבורי רקע.</p>	
<p>אשר: כן. נועה: הזכרונות שלך מהחדר. אשר: אז קודם כל יש לי זיכרון חי. יש לי פה בוחן, אבל זה היה בגיל יותר מאוחר כמובן. שלמדנו, ז"א אחרי שלומדים את הא'-ב' כמו שתיארתי לך, קוראים, מבראשית מתחילים, כל מיני דברים כאלה. זה היה בעצם בגיל 3 אני חושב, 3 פלוס. התחלנו ללמוד "בראשית ברא אלוהים את השמיים ואת הארץ" ולא היה כתוב באף מקום מי ברא את אלוהים. שאלתי מי ברא את אלוהים כי עוד לא הבנתי את המושג מה זה אלוהים,</p>	06:35:22:00
<p>זה בכל אופן דבר מופשט מאוד שילד לא תופס בכלל מה זה. היום גם אני לא תופס מה זה, אז ודאי שאז לא תופסים. אז "מי ברא את אלוהים?" וקיבלתי. אז עוד היה נהוג שיטת החינוך הליברלית מאוד עם מקל דק מצליפים עלייך, אז קיבלתי הצלפה ומזה נשאר לי זיכרון חי, צלקת בעצם על ה... זה לא בוחן, זה אגודל סליחה.. נועה: בעצם בחדר, מאיזו שעה עד איזן שעה הייתם בחדר?</p>	06:36:00:00
<p>איך זה, מה? אשר: זה בעצם משמונה-שמונה וחצי עד שמונה-שמונה וחצי, ז"א כל היום אתה שם. ואוכלים שם והכל בעצם תנאים פנימייה חוץ מלינה, יש מקומות שגם לנים, אם יש מאוחר יותר למדתי פעם בפ"ת ואז למדתי גם כן בפנימייה. רעשי רקע. אשר: אוי ואבוי לי. רעשי רקע.</p>	06:37:00:00
<p>נועה: בחדר בעצם אתה נמצא מ.. מה מה הסדר יום? אשר: בעצם לומדים כל הזמן, משננים. זה הדבר טוב שהיתה קואליציה של חרדים וחילונים על שיטת השינון. אני לא יודע אם את עוד זכית לזה. וזה דבר שאתה לא שוכח. היום כשלומדים, הילדים שוכחים מיד. כשעולים לכתה ב' מה הם למדו בכתה א', או וכך הלאה. כי השינון עוזר מאוד לזיכרון. זאת השיטה הכי טובה, וזה מערכת החינוך פיספסה להיום, לדורות של היום. נועה: ומאיזה שעה עד איזה שעה נמצאים בחדר? אשר: כל היום, אמרתי לך מהבוקר עד הערב. לפעמים היו הולכים יותר מוקדם, כל פעם יש איזה חג, ערב חג, אז תמיד מקצר את הלימודים. אבל באופן עקרוני בסיסי, זה היה משמונה-שמונה וחצי עד שמונה עד שנהייה חושך. אז זה תלוי, בקיץ</p>	06:38:06:00
<p>זה יותר ובחורף פחות. נועה: משחקים? יש משחקים? אשר: משחקים בתופסת, זה משחקים אין, לא היו אז משחקים. נועה: אז גם כל התרבות של משחקים ברחוב שאנחנו גדלנו עליה. אשר: משחקים ברחוב כן, אז תופסת, מחבואים, סטנגה, היה דבר כזה משהו, רוקדים על ה... טוב זה בנות יותר עשו. חמש אבנים היה, אז את זוכרת את כל זה. נועה: בוודאי. אשר: אז מה היה? נועה: וקוראים? אשר: אז זהו לא קוראים כי זה הפסקה מה יקראו, קוראים כבר במסגרת הלימודים, אבל.. נועה: אז מה קוראים בעצם? רק את ה... אשר: קוראים את התפילות, קצת תלוי באיזה.. מגיל 4 זה כבר פרשת השבוע וזהו. אחר כך יותר מאוחר זה משניות תלוי איך המורה מכוון את זה.</p>	06:39:00:00
<p>זה הבדל בין תלמוד תורה, ככה הם היו נקראים, לא בית ספר בכלל. ומה, נגיד ככה, האידיאולוגיה או הגישה החינוכית שלהם. אז יש מקומות שלמדו משניות קודם, ויש מקומות שמיד מתחילים ללמוד תלמוד, שזה מצחיק כי זה בארמית, אז אתה לומד ארמית וגם עברית יחד בעצם. הדבר המצחיק שאני זוכר מאותה תקופה שלמדנו 'גיתים' לפני שלמדנו 'קידושים', ז"א הילדים זאת אחת הבדיחות הכי גדולות. וחשבתי שרק אצלנו מסתבר שבעוד מקומות, כשנפגשתי עם בחורים שגם בנעוריהם למדו בישיבות וכל מיני דברים אמרו שגם אצלנו היה ככה. נועה: ובאיזה שפה מתנהל הלימודים? אשר: אז זהו, אני למדתי בכמה מקומות שזה בעברית, אבל בהתחלה למדתי ביידיש, בחדר זה היה ביידיש, בתי אונגריין</p>	06:40:00:00
<p>רק יידיש היה השפה היום-יומית שלי. למעשה עברית אני יודע רק מהמקורות. נועה: ובבית מה מדברים? אשר: בבית גם יידיש, עוד יותר בטח. נועה: רק יידיש. אשר: רק יידיש. נועה: ובבית יש אחים, אחיות? אשר: לי היו שתי אחיות, כן. נועה: איזה גילאים? אשר: מאוד מעניין, כל אחד הפער בינו ארבע שנים. אני הבכור, המזיק מה שנקרא, ואחותי הצעירה ארבע שנים צעירה ממני, וממנה הצעירה, היא צעירה יותר אחותי הקטנה. נועה: ספר קצת על ההורים שלך. על אבא, על אמא. אשר: אבא אני זוכר בקושי כי הייתי בן 11-10 כשהוא נפטר, אז באמת אני זוכר בקושי. ואז מה שאני יכול להגיד לא היה כמו היום. היום אין דיסטנס בין אבא לבן, יש קרבה אולי בגלל שאין יראה, מה שהיה בתקופה שלנו</p>	06:41:00:00
<p>אבל בתקופתי היו, גם אצל חילונים, אם תיקחי את הצרפתים למשל או את האנגלים, פונים לאבא</p>	06:42:00:00

<p>"אדוני", אין, זה יש את המרחק שצריך לשמור, הכבוד לתת. היום "בוא שנייה אבא", מה צועקים? אפילו לא אבא, "בוא שנייה". אין, כל המערכת השתנתה. איברי הכבוד הידלדלו. נועה: ואמא? אשר: אמא היתה מרביצה כי היא היתה שתלטנית בבית וזה. אני נורא צחקתי, כי שכחתי מה היה עם אמא שלי, כנראה הדחקתי את זה. היה פעם, אני חושב שהוא נפטר אלימלך רם, מהטלוויזיה שהיה גר לא רחוק מכם, מאבא, הוא היה גר בבר-כוכבא. נועה: הם היו בתנועה ביחד. אשר: בתנועה, גם אני חושב. אז אלימלך רם,</p>	
<p>הייתי תקופה, כשבאתי לתל אביב גרתי ליד איפה שהוא היה גר, ושמעתי מחברה שהוא היה צועק "אוי הורגים אותי, הורגים אותי". אמא שלו היתה רודפת אחריו עם מקל והוא היה מסתובב מסביב לשולחן כדי להתחמק. אז נזכרתי באמא שלי כי אז חינוך זה מקל חובלים, בלי מקל לא מחנכים. נועה: מאיפה היא בעצם באה אמא שלך? אשר: מהונגריה. נועה: ממשפחה דתית בהונגריה? אשר: כן. משפחת רבנים, היא עלתה עוד הספיקה ממש לפני שהמלחמה פרצה. וגם אבא שלי בא מצ'כיה גם בערך באותה תקופה. נועה: ושניהם ישר הגיעו לירושלים? אשר: אני חושב שכן, כן, הם הכירו בירושלים. תקופה מסויימת אבא שלי היה בתל אביב כי הוא עשה איזה עסק עם אחיו. היה לו אח צעיר, הוא מזמן נפטר,</p>	06:43:00:00
<p>דוד שלמה. והעסק נכשל אז הוא עבר לירושלים. וזהו. נועה: ויש איזשהו משהו מהעולם החיצוני או שלגמרי אתם בתוך העולם שלכם? אשר: תראי, היינו בעולם שלי והנעורים שלי היו מאוד חמורים. היום, במבט לאחור, אני מבין את התהליך למה זה היה. זה היה בדיוק כשפרצה המדינה, ואני מתאר לעצמי שהיה לא רק חשש, אלא פחד גדול בקרב הקהילה החרדית שעכשיו כל הילדים, מדינה קמה, יש צבא, מעריצים חיילים. עד היום את יודעת חרדים רואים איך הם מתסכלים על חיילים, הם מאוד רוצים להיות חיילים. זה מוצא חן בעיניהם, כל הפעילות הזאת שמוציאה אותם מהגטאות וכולי. וכנראה שאז היו חכמים מאוד בקרב המנהיגות החרדית כי הם פחדו מהתוצאה הזאת כי זה יהיה, ימשוך</p>	06:44:00:00
<p>המון צעירים להיות חילונים ויברחו מהמסגרות. כי ככה הם במסגרת, כל מסגרת זה כמו צבא, בצבא יש מדים, גם שם יש מדים. אתה לובד את הכפותות השחורות, אז קשה לצאת מהדבר הזה. זה עצמו זה חסימה פסיכולוגית, לפי דעתי, כי האינדיבידואליות גם נראית שאיננה, לא רק שהיא איננה. כי אדם שכל אחד לובש חולצה אחרת, מכנסיים אחרים, הוא אינדיבידואליסט, הוא יש לו אישיות משל עצמו. הוא לא שייך לכלל. הוא שייך במובנים חברתיים, אבל לא במובנים של אישיות עצמאית. ושם אם אתה לובש אותו דבר, אז אתה בעצם כלום. אתה בעצם חלק מאיזה חפץ גדול. אתה מרכיב באיזה מכונה כזאת. מה אתה? מבחינה פסיכולוגית אני מתכוון. אז זהו, הם פחדו מאוד שזה ימשוך אנשים וזה באמת משך אנשים אחרים</p>	06:45:00:00
<p>כי אחר כך הכרתי אנשים שאז באותה תקופה 60, אה 50-51 כשהתחיל כבר ככה הכל, המלחמה שככה, מלחמת השחרור, התחיל ככה הצבא ככה מאוד מצא חן בעיניהם, זה לא היה הדור שלי, דור הרבה יותר מבוגר. אבל אני יודע שהלכו הרבה, רבים עזבו. גם בתקופה שלי, בשנות ה-50. ואז היתה רגיעה. ואז בתקופה שלי 56 או 60, כשאני הייתי צריך להתגייס לצבא זה גם כן היה גל חדש, גל הגירה הייתי אומר מהשכונות החרדיות לעבר זה. רק שהבעיה שאז לא היה מי שיעזור לך. היום יש, נו איך זה נקרא, כל מני אגודות ועמותות. אז לא היתה עמותה, לעזרה לאנשים שלא רוצים להיות חרדים ורוצים לעבור לעולם החופשי, ואיך הם יסתדרו בהתחלה - איפה יגורו, מה יאכלו, איפה יעבדו, איפה ילמדו. לא לימודים,</p>	06:46:00:00
<p>אנשים עוד לא היו עד כדי כך בשלים בשביל לעזוב, אבל בשלב יותר מאוחר אז כן. דיבורי רקע. נועה: ספר שניה רגע מה בעצם התהליך, גומרים את החדר ואז? באיזה גיל.. אשר: החדר נגמר נגיד בגיל 14-15 הולכים לישיבה, ובישיבה לומדים יש חברותא, ז"א בן זוג חבר שאיתו אתה לומד כל הזמן. אתה לומד מה שהחליטו שלומדים בישיבה באותה שנה, איזה מסכת. גיתים, קידושים, ברכות, שבת, כל המסכתות שיש. בוחרים ולומדים. נועה: ואתה באיזה ישיבה היית? אשר: הייתי בכמה ישיבות, הייתי בהתחלה בישיבת מאה שערים ואח"כ בחברון, אבל זה היה יותר מדי מודרני</p>	06:47:00:00
<p>אז הוציאו אותי מהר, ראו את הטעות. למרות שהיא ישיבה מאוד טובה היתה. ישיבה חריפה, ז"א שמה ממש למדו טוב. ורצו, לא, לא הלימודים חשובים אלא המסגרת, המוסר, יש בעל מוסר שנותן כל יום שיעור במוסר. שהמוסר זה לא בתפיסה מה שאנחנו רואים מה זה מוסר. הנושא המוסר שמה זה אחר. הנושא המוסרי זה להיות נאמן למצוות ולא איזה דברים אחרים. רק. תראי, אחת הבעיות שם זה, לפי דעתי עד היום, זה שמטפלים בכל השאלות של בין אדם למקום. שזה לא נוגע לחברה בעצם. המצוות והעברות שבין אדם למקום נוגעים לך וזה מכפר יום הכיפורים. ביום הכיפורים אין לך כפרה על עברות שעשית שבין אדם לחברו. אם העלבת חבר, או שיקרת לו, או גנבת</p>	06:48:00:00

<p>ממנו. זה דבר שאפילו יום הכיפורים לא... ובזה לא מתעסקים, בעצם כן מתעסקים אבל באופן מעוות. כי מצד אחד יש פה איזה סתירה. מצד אחד מה שנוגע בין אדם למקום זה אני ואלוהי. מה אתה מבין בזה, מה אתה יודע. אני רואה את העולם, את דמות האלוהים בצורה כזאת ואתה רואה אותו בצורה אחרת. כמובן אתה לא יכול להגיד את זה במסגרת שאתה חי בה, כי יש מנהיגים. הם קובעים. אבל בתפיסה זה כך. ובין אדם לחברו זה כבר שייך יותר לסביבה, לזה. אבל גם, אתה לא, מלמדים אותך להיות, לא מלמדים אותך.. אני אגיד את זה הפוך. לא מלמדים אותך איך להיות נוח לבריות ולהיות נימוסי או להתנהג כשורה, אלא כל אחד מתנהג כמו שהוא מבין וזה יוצר איזה, קצת כאוס</p>	06:49:00:00
<p>נגיד, משהו כזה. בגיל יותר מאוחר, כי בהתחלה אתה בכל אופן במסגרת עד גיל 15-16 ואז אתה יוצא. אז האינדיבידואל גם מתפתח, האישיות שלך מתפתחת ואתה כבר מקבל עקרונות חיים. אבל ממה תקבל עקרונות חיים שאתה לא רואה דוגמאות אמיתיות לנגד עיניך? אז אם אתה חילוני, אתה קורא בספרים, שמה אסור לקרוא בספרים שלא נוגעים. אסור לך לקרוא למשל, טוב בקבלה אסור לקרוא, זה את מבינה עד גיל 40, שזה גיל הבינה, אלא אם כן זה. אבל יש עוד ספרים שאסור לך לקרוא אלא בגיל יותר מאוחר. לא מקפידים על זה תמיד. פירושים ומשמעויות של דברים שאתה לא מבין בכלל. נועה: ומתי בעצם מתחילות להיות לך שאלות או ספקות? אשר: שאלות, זהו זה התחיל כשאני, אני לתומי חשבתי ואני חושב כך עד היום, שהספק</p>	06:50:00:00
<p>זה דרגה הכי גבוהה של האמונה. למה? עצם זה שאתה מסופק במשהו לגבי כל דבר, זה מראה שאתה חושב, שאתה מפעיל את המחשבה. אתה יוצא מהחבורה הזאת שתיארת לך קודם עם הכפותות שזה בעצם זה משהו כזה, ואתה מפעיל את המחשבה שלך. וכשאני באתי, סיפרתי לך שיש מוסרניק בישיבה, אמרתי שאני רוצה. "איך אף פעם אתה לא בא אלי", אין לך שאלות?" אמרתי "הנה יש לי עכשיו" אומר "אז למה אתה לא בא?" אמרתי "הנה עכשיו אני פה". ואמרתי לו שיש לי ספק, חשבתי שהוא יעודד אותי, הנה סוף סוף תפיסת האמונה שלי השתכללה, או הולכת לקראת איזה שלמות מסויימת או לכיוון טוב. אז הוא נדהם ונבהל ואמר "מה זאת אומרת שיש לך ספק? על מה ספק?" ספק על העולם, על הקיום, מי מנהל את העולם, איך זה פועל,</p>	06:51:10:02
<p>איך אנחנו יודעים. טוב כתוב. אלוהים אין לו דמות הגוף, ומצד שני יש מקום שכתוב שהאדם דומה לאל במובנים מסויימים. זה בעצם סתירה. יש לי ספק איך בכלל הדבר הזה קורה. אז הוא נבעת מהשאלה ואמר אתה עכשיו כל יום צריך ללמוד מוסר ולך תגיד עכשיו תהילים. וכל הדברים הרצפטיים שאנחנו מכירים. וזה עורר בי תמיהה והגביר את הספק, והספקנות ניצחה בסוף. נועה: בין כמה היית? אשר: הייתי בן 17 ומשהו והחלטתי לעזוב. אבל עד שהחלטתי ועד שעזבתי כבר הייתי קרוב ל-18. ואז עזבתי בבת אחת, מרגע לרגע. והלכתי ברחובות. לא ידעתי מה יהיה בערב. אז היתה בירושלים חברת אוטובוסים 'המקשר' ואני ישנתי באיזה אוטובוס שראיתי איפה הוא חונה ליד בית הנהג</p>	06:52:00:00
<p>וזהו. באותו יום אני זוכר את זה מאוד, כי הסתובבתי ולא היה מה לאכול כי עשיתי את זה באופן ספונטני, באופן אוטומטי. עזבתי בלי בגדים, בלי כלום, ככה ממש. נועה: לא חשבת? זה לא משהו שתכננת? אשר: לא משהו, תכננתי, אבל זה היה ככה שלא יכלתי להוציא בגדים כי היו רואים, כי אמא שלי לא היתה נותנת לי. עזבתי אז היא בכלל לא דיברה איתי 15 שנה. לא יכלתי להוציא מהבית. ערבתי לה שהיא תלך לשוק, אז באותו יום היא לא הלכה לשוק. היא ישבה בבית, אז לא יכולתי לעשות את זה. זה היה בית עם חצר גדולה ששמה היום אוכלים, זה היה כזה חצי קיבוץ. חשבתי פעם על תפיסה מה זה קיבוץ, שלא הייתי בקיבוץ, ראיתי את החצר הזאת. שמה ביטלו ואכלו וריכלו ודיברו וכל מה שאסור לעשות בעצם לפי ההלכה עשו שם. וזהו אז לא יכולתי</p>	06:53:00:00
<p>אמרתי אני אסתדר. הייתי כבר ישראלי, אמרתי אני אסתדר כמו שישראלים אומרים "הכל יסתדר". נועה: זה אומץ בטוח. אשר: כן, זה לא, בספונטני לצאת ככה וזהו. נועה: מישהו ידע? מישהו היה בסוד? אשר: לא, לא. אף אחד לא. לא סמכתי על אף אחד כי לפני כן היתה לי מעשייה, אני כבר לא זוכר איך הגיע אליו ספר חול ראשון שקראתי. ספר שהדהים אותי והיה לו חלק גדול בזה שהעזתי לעשות מעשה. זה ספר של איין ראנד ש..נו, איך זה נקרא. במאי: כמעין המתבגר. אשר: 'כמעין המתבגר', שהשפיע עליי מאוד מאוד, זה ספר כתוב יש בו איזה משהו היום אני יודע שזה סופרת לא טובה כל כך, אבל היה לה כוח שכנע של</p>	06:54:00:00
<p>יש המון כוח בספר הזה את רואה שזה עשה את דן בן אמוץ משוגע. אני הייתי איתו בברלין אחרי כמה שנים, הוא ראה בה אלוהים, זה היה משהו נורא. אי אפשר היה לשכנע אותו שזה.. אז זהו וזה נתן לי אומץ לצאת ולעשות. נועה: אז אתה מתגלגל באוטובוסים ואין מה לאכול. אשר: לא, זה רק היה שבוע ואחרי זה הכרתי מישהו שאני ניקיתי לו שם בחנות, מלט חומרי בניין, והוא לקח אותי, היה לו מחסן ונתן לי לישון שם שבוע. הוא אמר לי אתה צריך להתגייס לצבא זה הכי טוב. וזה באמת היה</p>	06:55:00:00

<p>רעיון מצוין, אז הלכתי משם. הוא עזר לי איפה לשכת הגיוס לקח אותי, והסברתי שם את המצב שלי ודווקא היה שם מנהל נהדר גמיש, ואמר טוב יש מחזור תוך שבוע, אתה מוכן? תהיה מוכן? אמרתי מוכן היום, מוכן, אני אין לי איפה להיות. אז זהו הלכתי לצבא</p>	
<p>נועה: ואיך המפגש הזה? אתה יוצר מתוך המאה שערים והאיזור שלכם פתאום לעולם? אשר: כן, הצבא היה מאוד קשה. הייתי בטירונות בחיל השיריון שהיה בג'וליס, ג'וליס או 82, גדוד טנקים היה שם. מה שאני מתכוון שזאת היתה טירונות לא של בה"ד 4 טירונות שלושה חודשים, אלא שמונה, תשעה חודשים וזה היה קשה מאוד. ואז פרצה מלחמת סיני 56, כשהתגייסתי איזה חודשיים שלושה אחרי זה ואני קיבלתי דלקת ריאות ואישפזו אותי בשנלר שמה היה 542 חר"פ כל מיני ידברים כאלה. והיתה המלחמה, כן בטירונות הייתי שייך בשיריון</p>	06:56:00:00
<p>ליחידה שקראו לה היחידה הירושלמית, של עשרה איש או שניים עשר חיילים היינו. ואני קיבלתי בשורות שכולם נהרגו חוץ משניים פצועים קשה. אז אמרתי לעצמי, זה נתן לי פוש חזק להשתחרר מהפחדים, משרידי הפחדים שעוד היו אצלי. אלוהים יעניש אותי, יהרוג אותי, ושמחתי שאני לא במלחמה. ואמרתי אם אלוהים היה רוצה להרוג אותי לא היה נותן לי שפעת, דווקא להציל אותי. ז"א שאני בסדר גמור. ככה שכנעתי את עצמי וזהו, יצאתי משם יותר בריא ומוכן לחיים מכל מיני בחינות.</p>	06:57:00:00
<p>נועה: אתה בעצם המצאת את המושג "לחזור בשאלה" מאיפה בא הרעיון הזה? אשר: כי לחזור בתשובה זה לא נכון, אין ביטוי כזה במקורות לחזור בתשובה. ממה אתה חוזר. יש בעל תשובה ויש עובר עבירה. אבל אי אפשר להסביר את זה לציבור. ופעם זה היה, אני לא זוכר באיזה הקשר, או ראיון בעיתון או משהו, שאמרתי כן, אני חזרתי בשאלה. הסברתי, אם אומרים חזרתי בתשובה, אז חזרתי בשאלה זה הפוך. זה גם חזרה על חזרה על חזרה... כי זה בעצם יצא, כמו שיש יצא לשמד, אז יש יצא מהדת, נפלט או כל מיני,</p>	07:01:12:00
<p>אבל לא חזר בשאלה. כי מאיפה חזרת, לא היית שם, את מבינה זה העניין. נועה: והעניין באמת עם המפגש עם החול לעומת הקודש בו היית קודם? אשר: חול. זה היה בשבילי כל יום משהו חדש לראות איך, אני לא הכרתי בכלל. ראיתי אנשים כבר כי הייתי הולך לדודה שלי לפעמים שזה ליד בני עקיבא, הלאה מגאולה, שכחתי את שם הרחוב. שטראוס כן לא חשוב, לא מכירים את ירושלים. אז אה.. אבל ככה לא הכרתי שום דבר, ממש לא. אז זה היה ממש סגור, גטו, זה היה בתקופה שלא רצו שאנשים ילכו לצבא או יתפתו ואמרו שיש באים וחוטפים ילדים שלא יהיו חרדים וכל מיני שמועות שהיו אז</p>	07:02:00:00
<p>נרחבות כדי להפחיד ילדים ללכת. ואמא שלי אמרה לי אל תלך אל השוק לבד, כי השוק היית צריך רק לעבור איזה כביש קטן וצר, אל תעבור אל תלך זה מסוכן שם. נועה: ואתה הבנת שאתה עוזב אתה בעצם גם עוזב את המשפחה...? אשר: זה לא חשבת, לא הבנתי. אבל אחרי זה הבנתי שזה טעות. עם דודה שלי שמרתי על קשרים כי היא היתה אשת רופא, שעבד בביקור חולים שהיה דתי מאוד. שהיה גר שהתגיייר שהוא סיפור בפני עצמו. הם היו עשרה אחים ואחות מרוסיה שכולם התגיירו. אבל הוא היה פשוט, זה הכי יפה, אני נזכר, רופא היפכונדר זה הדבר הכי מצחיק שאתה רואה. כל היום בודק את עצמו, את החום את לחץ הדם, הכל. כי הוא יודע את הסימפטומים והוא ממציא לעצמו את הסימפטומים.</p>	07:03:00:00
<p>אבל בצהריים הוא היה הולך לעבודה לביקור חולים. היות והייתי ישן אצל דודה שלי הרבה, אז אני עוד זוכר את איך שהוא היה מתנהג ואת כל הדברים. מהבוקר קם, מתפלל, אחר כך הולך לבית כנסת. לא הספיק לו גר, הוא רצה להיות יותר דתי. הוא היה הרופא של נטורי קרתא, זהו. והוא היה חסיד בריסק. היה רבי מבריסק, שהיה באמת גאון. זה היה מול קולנוע אדיסון בירושלים שהוא היה גר אני זוכר בשכונה. אני לא זוכר איך קוראים לשכונה, ששם הוא היה הולך להתפלל בבקרים. נועה: ומה הדבר שנגיד הכי הפתיע אותך כשיצאת לעולם? אשר: שאנשים בלי להניח תפילין יכולים לחיות, יש להם נשימה. אני בהתחלה פחדתי נורא, היתה לי חרדה שיעשו, שיהיה לי משהו מאלוהים, ראיתי ששום דבר לא קורה.</p>	07:04:00:00
<p>וכמו שסיפרתי את מבצע קדש שעברתי בשלום אז לא.. זה היה הזריקת החיסון הכי טובה שקבלתי. נועה: ואחרי זה, בעצם אתה מבריא מהשפעת מהדלקת ומה? אשר: והולך, ומחפש עבודה וכמו שסיפרתי לך הכרתי מישהו שהיה לו מחסן והוא נתן לי לגור והוא ככה דירבן אותי שאני אתגייס. תוך שבוע, שבעה ימין עשרה ימים אני כבר הייתי בטירונות בשיריון. נועה: לא אני מתכוונת שאתה מבריא. אשר: אהה מבריא מהדלקת בשנלר. נועה: במלחמה. אשר: כן בשנלר. אז הסתובבתי עוד בירושלים. נועה: היית עוד בצבא, בעצם אתה עוד בצבא? אשר: אני עוד בצבא, בטח. אבל בגלל שחליתי, היתה בעיה שלישותית אם להחזיר אותי לשיריון</p>	07:05:00:00

<p>או שאני אשרת בחטיבה 16 או במקום אחר. בסוף העבירו אותי למפקדת הגייס ושם הגעתי ואמרו לי תשב בינתיים. אז היה ברדק גדול בצבא, תשב בינתיים. טוב אז דחפו אותי לעבוד, קצין תרבות היה צריך איזה עוזר, אז עבדתי אצלו. זה היה נו... מה שמו. פלמחניק לא חשוב, חבר של אבא שלך, שכחתי את שמו כרגע. ועבדתי אצלו קצת ואח"כ שמו אותי באופן קבוע במפקדת הגייס, גם משהו עם קצין תרבות. אני כבר לא זוכר מה זה היה. להזמין אמנים דברים כאלה כן. זאת היתה עבודה קלה והייתי אדון לעצמי. אז קיבלתי מהר מאוד סמל,</p>	07:06:00:00
<p>כי הייתי בעל תפקיד וככה גמרתי את הצבא. לא, סליחה, לא גמרתי את הצבא, כי היה פה דבר מעניין. אמא שלי, כבר גיליתי, לא מדברת איתי, כי באתי לחופש באמת מתוך תמימות גמורה הלכתי למאה שערים עם הבגדי צבא. הסתכלו עלי, רצו להרביץ לי, זה היה דבר שלמרות שזה כבר היה 57, אבל זה עוד בכל אופן לא קיבלו את זה. ואמי לא רצתה לדבר איתי "אתה עם מדים, אוי בצבא הציוני". לא קיבלה אותי וזהו אז הלכתי משם, הלכתי לדודה שלי וישנתי אצלה, היא היתה גרה קרוב ליפו, לרחוב יפו. כן זה רחוב שטראוס שיורד מגאולה עד רחוב יפו. נזכרתי עכשיו. וזהו. חזרתי. נועה: ואמרת שהיה משהו מעניין</p>	07:07:00:00
<p>שלא גמרת את הצבא היה משהו מעניין. אשר: אה כן טוב שהזכרת לי. פתאום באו אליי האדמינסטריציה, המנהלה, עובדת הרי דפוק. הגשתי בקשה, כשאתה ממלא אתה אומר, אמא שלי היתה אלמנה והיו אחיות לטיפול והיא לא עבדה באותה תקופה והכל כתבתי. אז הסתבר שמגיע לי כסף מהצבא, כל חודש. עכשיו אמא שלי לא מדברת אלי, היה לי פתאום הרבה כסף. כי אצלה לא זכרתי את הכתובת אפילו תארי לך. אני זכרתי בתי אונגרין ולא היה שם רחוב. זה היה נקרא ביידיש "דריי ציין" שלושה שלבים, זה כאילו שלושה שלבים של בתים ואנחנו גרנו בבית הראשון השמאלי. אז איך אני אגיד כתובת. אמרו לי טוב אנחנו נעביר אליך. נתנו לי צ'ק וכבר הייתי צריך לפתוח חשבון בנק וכבר נהייתי בן אדם שלם.</p>	07:08:00:00
<p>נועה: וכשאתה משתחרר מהצבא? אשר: או. כשאני משתחרר מהצבא אז הלכתי מה עשיתי אז? הלכתי ללמוד, לא למדתי שום דבר בעצם בחול, אבל אז עוד אפשר היה להשיג משרות והיה מישהו שסידר לי עבודה נהדרת בביטוח לאומי, ואז קיבלתי הרבה כסף, סתם פקיד אבל לא עשיתי בעצם שום דבר. לא היה מה לתת לי לעבוד אני זוכר. אז עוד לא היו מחשבים היה רק המחשבים הענקיים שתופסים חדר שלם, המחשבים הראשונים הגדולים. שם היה עניין שאני אחראי על ניקוב כרטיסים, היה עניין כזה כן. והיה לי המון זמן אז אמרתי אני אלך ללמוד באוניברסיטה. באוניברסיטה אבל לא רצו לקבל אותי כי אין לי תעודת בגרות אז הכרתי. צלצול טלפון ברקע. אשר: בשלב יותר מאוחר</p>	07:09:00:00
<p>מחיאית כף. במאי: אנחנו ממשיכים. רגע. דיבורי רקע</p>	07:10:53:17
<p>במאי: ביטוח לאומי. אשר: ביטוח לאומי עם איזה פרוטקציה אני כבר לא זוכר. מישהו סידר לי משהו, אני חושב שזה היה שכן שלנו שעבד שם בתפקיד בכיר מאוד ועבדתי ביטוח לאומי ורציתי להיכנס לאוניברסיטה, אמרתי אני אלמד אני אנצל את הזמן, זה גם היה אז בקרית משה שהיתה לא רחוק מהאוניברסיטה. אז האוניברסיטה היתה בבניין הגדול. נועה: גבעת רם. אשר: בגבעת רם, שכחתי איך קוראים לזה. מכל מקום אמרו לי לא אתה צריך תעודת בגרות. ואז מישהו אמר לי: תשמע</p>	07:11:16:14
<p>אז מה, איך זה אין לך בגרות אמר. אמרתי אני למדתי בישיבה אולי זה גם בגרות או מה. לא רצו לקבל, אבל התרשמו מהסיפור אז אמרו אתה יכול להיות שומע חופשי. לא חשבתי על תעודות ודברים כאלה, אז שמעתי המון זמן חופשי עד שנתקלתי. נועה: מה שמעת? איזה דברים שמעת? מה עניין אותך לשמוע? אשר: ספרות, פילוסופיה זהו. בעיקר. והתחלתי לפרסם שירים עוד בצבא. כתבתי שירים ז"א ואני לא פירסמתי את השירים הראשונים שלי, מישהו ראה ושלח. מישהו שומע חופשי כי אני לא זוכר מי זה היה, זה היה שני סופרים, אני לא זוכר מי מהם. אבל בכל אופן אז דב סדן שמעתי אצלו שיעור ולא באתי, אז הוא ראה אותי אמר למה את לא בא? אמרתי יידיש זה לא מעניין אותי,</p>	07:12:00:00
<p>אני גדלתי על יידיש וזה ופה, וחץ מזה מה אני אבוא אלייך ללמוד אין לי תעודת בגרות. הוא היה כזה קטנצ'יק אז הוא התרומם אליי ואמר גם לי אין תעודת בגרות ואני פרופסור. אמרתי מה באמת? אז טוב, אז אפשר היה עוד לעשות את זה כנראה. אבל לא רציתי ללמוד אצלו. היה לי משהו נגד ספרות יידיש, מה אני ספרות יידיש זה לא עניין אותי. ספרות ההשכלה עניינה אותי והלאה, ספרות מודרנית יותר ולא למדתי אצלו ושמעתי חופשי עד שלמדתי אצל אלקין, לא יודע אם את יודעת מי זה היה שמעון אלקין שהיה פרופסור וזה, והוא אמר לי אני אתן לך מכתב ואתה תעשה בערב בגרות מזרזת רק פורמלית ונחשב לך את כל מה שלמדת כהשכלה גבוהה ותיכנס ללמוד, שתהיה לך תעודה זה חשוב בחיים</p>	07:13:00:00

<p>זהו. נועה: וממתי אתה זוכר את עצמך כותב שירים? אשר: פשוט התחלתי לכתוב שירים כי התחלתי לקרא שירים אז מאוד התרשמתי קניתי בירושלים, אמרתי לך איין ראנד שקראתי. אז קניתי לי ספר שירה של יהודה הלוי ושל יהודה עמיחי, שני יהודים עם המרחק הגדול ביניהם שמאוד השפה של עמיחי מאוד הרשימה אותי אז אח"כ הכרתי אותו גם כן אז בכלל. וזהו, מצאתי את עצמי כותב שירים, היו אצלי המון מילים, אני גדלתי על מילים למדתי עברית הרי מגיל שנתיים כבר בעצם, אז פרחו בי מילים, כתבתי שירים, הראתי את זה אנשים מאוד התפעלו</p>	07:14:00:00
<p>יהודה עודד אותי מאוד באמת, הוא היה יוצא מהכלל מבחינה זאת, זמן מה היינו גם יחד בכל מיני מקומות, באקדמיה הגרמנית הגענו וכל מיני דברים כאלו. אז זהו כתבתי שירים. דב סדן אהב את השפה שלי, את המקורות שאני יודע, הוא כבר דאג אמר לי איפה ללמוד ומה וככה עשיתי בגרות ונכשלתי במתמטיקה וקצת באנגלית, קצת, זהו. נועה: ואתה גומר ללמוד באוניברסיטה. אשר: לא רציתי לעשות בי איי. למדתי עד בי איי ולא ניגשתי בכלל למבחן, לא עניין אותי. אבל בסוף כן עשינו מבחן וקיבלתי בי איי. והציעו לי להמשיך וללמוד אם איי ולעשות אפילו דוקטורט בספרות</p>	07:15:00:00
<p>דב סדן וגם אלקין, אבל לא, לא עניין אותי. חשבתי מה מורה, אני אהיה מורה, לא סבלתי ללמד דרדקים אז המלמד כמו שקראנו לזה, אז זה לא, לא עניין אותי. היום אני אומר חבל כי זה, ז"א הרציתי פה הרציתי שם במסגרת ספרותית ודי היה לי נחמד היה לי אז אמרתי לעצמי חבל שלא עשיתי זה הרי סתם זה, אבל לא נורא זה בסדר. נועה: וכשאתה גומר ללמוד באוניברסיטה אז מה השלב הבא? אשר: מה השלב הבא היה? אה... מה הייתי אז, צריך לזכור עד שגמרתי. במאי: תל אביב. נועה: כן אני גם חושבת.</p>	07:16:00:00
<p>במאי: אז אנחנו ב-8-67 אחרי.. אשר: אחרי מלחמת ששת הימים. איפה עבדתי אז? אני עבדתי הכרתי את עמוס קינן ואני הייתי אז באוניברסיטה מיווד, הם שלחו לי פתקים כבר פירסמתי שירים יוסי שריד ונורית גרץ אם את יודעת מי זאת, אז כן היא כותבת על קולנוע. נועה: והיא כתבה את הספר על עמוס קינן הכי מדהים בעולם. אשר: כן נכון. אז יום</p>	07:17:00:00
<p>אחד הזמינו אני רואה את יוסי אומר אני הולך לעבוד בידיעות אחרונות, אמרתי גם אותי הזמינו. לא ידענו מי המליץ עלינו, אז עמוס קינן המליץ עלינו. אני עבדתי כעורך והוא ככתב ומשם הוא עבר להיות דובר מפא"י ואני המשכתי לעבוד בידיעות, עבדתי עוד איזה, אני חושב שעד מלחמת יום הכיפורים, כן. אח"כ רבתי שם ועזבתי, הלכתי לעבוד בהארץ, עבדתי בעריכה בקיצור, ככה התגלגלתי מעריכה לעריכה. במאי: אבל למה תל אביב? אשר: למה עברתי לתל אביב? כי רציתי איכשהו ירושלים עד היום אני לא יכול להיות בירושלים יותר מאשר כמה שעות, אני מיד הולך למקום הכי פופולרי שם זה האוטובוס לתל אביב,</p>	07:18:00:00
<p>בגלל אמא שלי, בגלל סוג החיים שלי, אני לא יודע זה יש לי איזה רתיעה, רתיעה, ואז ממש ברחתי והרגשתי אוויר, ואני זוכר לא זה מה שעניין אותי, מה שאני זוכר זה את הכמיהה לראות את הים, שאמרו שיש ים ואני לא רואה את הים, ואני הולך והולך ומחפש והולך לא נכון כי אז לא ידעתי הלכתי לכיוון צפון ולא לכיוון מערב, ואז פתאום ראיתי את הים והתמלאתי זהו וכמו שאמרתי לך הייתי בתל אביב והייתי שבוע והתחלתי לעבוד בידיעות ולקחתי דירה. נועה: איפה? אשר: על הים, ממש ברחוב הירקון גרתי כמעט מול, אה היתה תקופה אז עוד לא היה נו איך נקרא על שפת הים שבנו בסוף שדרות קק"ל שבנו את כל..</p>	07:19:00:00
<p>נועה: ככר אתרים. אשר: כיכר אתרים. לא היה את כיכר אתרים, היה שם בניין ואני קיבלתי שם היתה דירה גדולה שחולקה לחדר וחצי מן דבר כזה עד שהסתבר לי, אהבתי כבר ספרות נכנסתי, מי השכנים שלי? מצד ימין היה גר יעקב שבתאי ומצד שמאל שכן נחמד שכל הלילה היה מדפיס וצוחק וצעקתי עליו היה לי חבר רומני שהפחיד את כולם בשם יוסף מונדי שהיה כותב הצגות והוא שנא את האיש הזה שהיה גר שם, למה מי זה היה את לא מנחשת, חנוך לוין. הוא היה כותב וצוחק, וזה היה עוד לפני שהוא פירסם את הדבר הראשון שלו. הדבר הראשון שלו התפרסם, לא לא, סליחה הוא כבר פירסם, זה ב-67 הוא כבר פירסם וזה היה ב-71 או 70, לא הוא כבר היה יד.. הוא כבר היה משהו ידוע, הוא כבר פירסם את נו איך זה נקרא?</p>	07:20:00:00
<p>המחזה הראשון שלו. במאי: מלכת האמבטיה. אשר: מלכת האמבטיה. והוא כתב אז את הדבר השני שלו זה היה אפילו בהתחלה שהגעתי לתל אביב קיבלתי את הדירה. במאי: אתה אומר בן גוריון הבניין הראשון. אשר: ימינה הולכים ימינה. הוא קיים והוא היה פתוח לים, עד שבנו את אתרים. אני לא זוכר מתי בנו את אתרים. במאי: בניין ראשון שאתה פונה מבן גוריון ימינה. אשר: ימינה, בדיוק. אתה יודע מה אני מדבר, והוא יוצא אחר כך לכיוון הילטון כאילו. אז שמה יש בית ארוך של הסתדרות. במאי: על הגג. אשר: מה? על הגג. נועה: ואתה לא זוכר את המספר של.. אשר: לא זוכר,</p>	07:21:00:00

<p>עברתי דירות בתל אביב. במאי: ליד שולמית לפיד. אשר: נכון, לא שולה גרה בלסל בדיוק, פרדיננד לסל. את יודעת מה זה פרדיננד לסל? אתה זורק לסל אתה אומר זה פרדיננד</p>	
<p>במאי: אנחנו כבר בתל אביב. נועה: כן, מה אתה זוכר מתל אביב, שאתה מגיע לתל אביב, מה אתה זוכר מתל אביב, איזה מין חיים היו פה? אשר: אני התרשמתי מאוד כי מיד הלך לי, אני אומר לך, עמוס בקושי הכיר אותי ראה אותי פעם אחת וסידר לי עבודה לי וליוסי ויוסי עזב ואני המשכתי. נעה: ספר לנו על תל אביב. אשר: תל אביב, זהו, אני אז התמסרתי לעבודה והתחלתי לכתוב כמו משוגע. ומה כתבתי אז, התחלתי לכתוב איזה רומן שלא פירסמתי ושעזבתי ולא זה... שיחשבו שאני פוזל מה יש. במאי: אבל ספר לנו על מקומות בתל אביב. אשר: לא, הלכתי, איפה אני מבלה. היה בחור אחד שהתיידדתי איתו בשם אהרון בכר, לא יודע אם אתם זוכרים</p>	07:22:00:00
<p>שהיה כתב אחר כך של 'ידיעות' אז הוא התחיל יחד איתי לעבוד, בולגרי שהיה ב'העולם הזה', ואני הוצאתי אותו מ'העולם הזה'. הכרנו והוא עבר לעבוד ב'ידיעות', אבל זה לקח קצת זמן. אני הייתי חבר שלו עוד כשעבד ב'העולם הזה' עוד איזה שנתיים. ואיתו היינו מבליים בפאבים, בברים, מה היה אז, היה נו מה היה שמו, נו תראי שכחתי לגמרי אני מרגיש עכשיו בן מאתיים. במאי: אנחנו ניזכר ביחד. אשר: היתה האנגליה הזאת שהיתה נשואה לזה שהיה בעל פאב במאי: מנדי רייס דיוויס. אשר: יפה! במאי: בקיפולורניה הייתם יושבים? אשר: לא, קליפורניה זה היה הקפה שהיינו יושבים ביום, אבל בערב היינו יושבים אצל מנדיס. במאי: שניה אחת. אשר: נו. מנדיס היה. במאי: ספר לה עכשיו ממנדי רייס דיוויס. בקשה. אשר: נו איפה זה היה, זה היה על הירקון בפונה שם זה היה הפאב שלה</p>	07:23:00:00
<p>היא היתה עם רפי, עם מי היא היתה אז? במאי: עם רפי שאלו. זה היה תל אביב הקטנה. אשר: נכון, תל אביב הקטנה. במאי: אז בוא נעשה סדר. אשר: לא, תל אביב הקטנה היתה שלהם בהתחלה, נכון. נועה: אז נתחיל מהתחלה. תל אביב, חיי התרבות והבילויים בתל אביב. אשר: הבילויים בתל אביב ביום אתה עובד בערב אתה נפגש, שותה קפה בקיפולורניה אוכל משהו סנדוויץ', והולך לפאב. ופאב היה אז, אני לא יודע איך היום, אני כבר לא הייתי בפאב שני דורות וחצי, אבל... אז היו יושבים, מפטפטים, מעשנים הרבה וזהו, שותים. הרבה שלא ידעו לשתות השתכרו מיד, כמו עמוס קינן. בקושי היה שותה כוס יין. כמו שנתן זך היום שותה חצי כוס מים ומשתכר וזהו. נועה: מי היתה החבורה? אשר: מי היתה החבורה? היתה אויש, נזכרתי עשית לי רע.</p>	07:24:00:00
<p>כמעט כולם מתו אני היחיד שנסאר לספר את הסיפור. היתה שוש אביגל אם את יודעת מי זו. נועה: בטח. אשר: שהיא למדה עם אשתי בריאלי בחיפה. ושוש ואהרון בכר ובכר והיה איתנו, מי היה איתנו, קצת היה אהרון שבתאי האח של יענקלה שבתאי אבל הוא מיד עבר לירושלים. מי היו איתנו עוד אנשים? קצת יוסי שריד, קצת מי עוד היה? במאי: אבל תגיד, איך זה שלא הייתי בכסית? מה... אשר: בכסית ישבנו מי מחשיב את כסית אני לא יודע, אני לא. רק... במאי: אתה שובר לנו פה מיתוס. לכולם היה שולחן בכסית. אשר: זה סתם, היו יושבים כמה אנשים יחד, רטוש היה מנמנם שם כמו בעל הבית חצקל. ומי שהיה היו יושבי כסית</p>	07:25:00:00
<p>אני שכחתי את שמותיהם, זה יבי ועוד אחד, מה איתו והא נפטר אני זוכר, כולם נפטרו בעצם. פטורים מאשמת הרעיון. נועה: ואיך הגעת לבמחנה? אשר: או. ואז עזבתי את 'ידיעות אחרונות', אמרתי לך רבתי שם עם אחד שהביא את הבן דוד שלו להיות העורך, והוא אמר לי קח אותי, הוא יהיה הסגן שלך, וראיתי כבר שאחרי זה אני אריב איתו. הוא היה במעמד בכורה, לא עורך ראשי אבל אחד הסגנים, ואמרתי אני אעזוב. ואז פגשתי את מי זה היה, לבני, יצחק לבני שהכיר אותי, ואמר בוא תעבוד אצלי מה אכפת לך, אתה תעבוד מעט ותעשה יותר כסף מאשר ב'ידיעות' שאתה יושב שם כל הבוקר ועד אחה"צ, לפעמים בארבע אתה גומר, מה אתה צריך את זה? ואתה לא מוכרח לבוא כל יום למערכת, זה שבועון</p>	07:26:00:00
<p>אמרתי נשמע מצוין, אבל לא ניצלתי את הזמן. רציתי זמן אבל לא הפכתי את זה למשהו יצרני, לא כתבתי כמו שהייתי יכול לכתוב. מתוך עצלות, מתוך נמנום בימים, נמנום אני מתכוון לא לעשות דבר, לבלות. אז זהו אמרתי אני אלך לראות את המשרד, זה היה בבית גלי צה"ל. בתהחלה הוא רצה שאני אהיה בגלי צה"ל, אחר כך אמרו שיש לי קול לא רדיופוני, אז הוא אמר, תהיה ב'במחנה'. תערוך, תעשה מה שאתה רוצה. אני יש לי תקן. אמרתי על הכיפאק. והתייעצתי גם עם ארהלה בכר גם עם יוסי, אמרו זה כמו מסמר, אם אתה תיכנס אתה לא תעזוב שם, זה לא עיתון פרטי. תוכל לעשות מה שאתה רוצה, כדאי לך. אמרתי זה ממש בשבילי, תביאו. נועה: כמה זמן היית בבמחנה?</p>	07:27:00:00
<p>אשר: אז הייתי מתיכף תני לי להיזכר. מ-80 משהו כזה, 79 או 80 עד 92 ו-5 יצאתי לפנסיה מוקדמת הייתי בן 55. אמרו מי שרוצה ילך ויקבל את הפנסיה שלו כאילו שהוא בן 65. נועה: בינתיים אמרת שלא עשית כלום, אבל כן אתה כותב שירים... אשר: אני כותב שירים, אני מוציא ספרים, מוציא</p>	07:28:00:00

<p>ביקורת, מתרגם. תירגמתי הרבה ספרים מגרמנית שזה גם סיפור מעניין מה גרמניה ואיך לא למדתי בעצם גרמנית אף פעם. נועה: אז מה גרמניה, למה גרמניה? אשר: לא אני קודם כל את צריכה לתת לי לקרוא איזה שיר או שניים זה לא. במאי: בשמחה. אשר: לא, אם זה ייכנס כי אז מה, אני לא מעלה על הדעת, אז יש המון שירים. נועה: בשמחה. במאי: באהבה. דיבורי רקע.</p>	
<p>במאי: שלוש שתיים בקשה. אשר: זה ספר נורא מעניין. נתן יונתן הוציא את זה כשלא הייתי בארץ. הוא עשה לי מחווה כזאת שזה מבחר של שירים שלי שיצא אז. אני רק אראה לפי התוכן איזה שירים שיש שם רגע... דווקא פה אין את זה, חייב להיות. ילדותי היתה, כן 63.</p>	07:29:32:07
<p>"ילדותי היתה מדיטציה דתית / תחת שמי שעווה ידעתי יגון יצוק / במראות שפתחתי לרמזי כאבים שבחוץ / וריח החושך צבע את הימים עד הנה / בנצח ייסורים אני הוגה על הבאות / ואני מאבד זמן כמו שמאבדים גובה / אני המובלעת מצחור הארץ / עיוור מאחיזת עיניים פיסח מהולכת שולל / אני הפרוטזות, האינטגרציות, אני תהליכי השיקום / אני העקורים ועורקי" הם פסים כחולים של דגל / במקום אשר בו מתחיל המורד, שם מקומי / שם השפה היא מולדת / והמילים הן מראי מקום במעורפל והמילים הן צפירת זיכרון לעתיד לבוא" יש אצלי הרבה שירים שזה שירי מחאה</p>	07:30:00:00
<p>הם קצת מזכירים משהו. במאי: לא שמעתי, סליחה. אשר: יש הרבה שירי מחאה כאלה שאני הם משולבים לפעמים עם מה שאני קורא ביו-פואטיקה, ז"א הביוגרפיה הפואטית שלי. אבל זה שיר שיש פה יותר מחאה אין לי פה במקרה שירים שהם יותר נותנים את הטוב, עץ היהודים זה לא.. רק רגע, שיר אהבה לירושלים לא משנה. ירושלים ואת. "ירושלים שורשיך עוד אצים רצים ואת כעץ חיה / דמדום ירושלמי הוא הרמוניה של ערב / שבו עומדים גוונים חדים שנחתכו כבזכוכית / נתפסת לתימהון / בלילה כבר אינך רואה שחורות / את כל העננים שערותיך יפזרו /</p>	07:31:00:00
<p>וצעדיך עולים בצלילים / וחמישים כוכבים רצים לפניך / אני יודע שמאז שובך ירושלימה / יישוב ירושלים השלמה בה את רוצה להיות אבן / לבנות ולהיבנות בה בזמן המעונן הזה" מה זה אין כאן שירים. במאי: אז אתה כן אוהב אותה? אשר: מה? במאי: אתה כן אוהב את ירושלים? אשר: מרחוק כן. רק רגע. הנה. יש הרבה על תל אביב אבל יש המון על ירושלים. נועה: תל אביב, אנחנו רוצים על תל אביב. אשר: מה זה על תל אביב? במאי: שיר על כיכר אשר: אני לא כל כך אוהב אותו. נועה: שיר שאתה אוהב. אשר: מה? נועה: אז שיר שאתה אוהב על תל אביב. אשר: על תל אביב יש הרבה שירים אבל הנה מה היה פה? אה, גלויות שירה.</p>	07:32:00:00
<p>גלויות שירה. "על חוד השחר תל אביב עולה מתוך שלולית גדולה / כוכב אחרון אמיץ עוד דולק בגבורתו / בוקר הנהר נח למרגלותי" / אני נשפך אל אין היום / לעצמי אני אפיק ככל שהיום גדל / רחוב רץ אחר רחוב לא לו (שלא שלו זאת אומרת) / בית מושך בשרוולו של בית / מן הצפון לדרום ובחזרה / חוף חמוץ מכורסם לאורכו / וים על מלוא גליו גולל בתי מלון / צפונית מזרחית משם צהריי דיזינגוף בלול / לפני כספר בחלון ראוה של בנק / של בית קפה דאשתקד / שם בדלת נעצתי את לב פרפר המלך שפרש כנפיים ועף / יפו במבט מהמזח / ארובות הערב (בולטות אה) פולטות רידינג של שקיעה / וצלילים ים תיכוניים עולים ממים שפוסידון אינו פוקד אותם יותר / בדמדומים האלה המלאים דמיון / מלאו שמיים חיות פרחים וציפורים ממולאכים שלא ראינו מעולם / חמש / עדיין יפו, עדיין אותו מקום זמן / חלון נפתח וראש אישה גזורה לדמדומים / אוכלת תפוח חכלילי עם לאות לב / מפעם לפעם עמעומי עוגמה / והשמיים, הגוויה החשופה, מעליי במתינות מופלאה / נחילי כוכבים זוחלים מתוכה".</p>	07:33:00:00
<p>זהו. נועה: אתה אוהב את תל אביב? אשר: מה זה, זה התל הכי טוב, חוץ מהר הזבל ליד שדה התעופה. נועה: למה אתה אוהב את תל אביב? אשר: החופש שלה, תראי עכשיו יש כבר מועדני לילה בירושלים, אבל אני זוכר שהיה מקום אפל קטן בכחוס שבקושי נכנסו שם אנשים ולא היה איפה לבלות. ירושלים הדימוי שלה הוא נכון ומוצדק לה שהולכים לישון בעשר בלילה, באחת עשרה בלילה. אין איפה לשבת, אין את תרבות בתי הקפה, זהו. אז תל אביב בעצם היא הווינה שלנו שיש מסורת ותרבות של בתי קפה. אנשים נפגשים ואיפה הם נפגשים - בתי קפה. לא בלובים של בתי מלון ולא, הסנובים נפגשים בלובי של מלון. אבל</p>	07:35:07:16
<p>בד"כ אנשים נפגשים בבתי קפה וזה יוצר מסורת נהדרת. נועה: אז איזה מקומות אתה אוהב בתל אביב? אשר: בתי קפה עכשיו, זה כל פעם מתחלף אצלי. עכשיו אני מאוד אוהב את ארומה בפנקס פינת אבן גבירול כי זה מרחב גדול ואפשר לדבר שם עם בן אדם למרות הרעש לפעמים, אבל זה תלוי איזה שעות. עכשיו כנראה שהיה גל של פנסיונרים</p>	07:36:00:00
<p>שהצטרף לצפון תל אביב, כי תמיד בבוקר זה ממש בימים אלה, ממש בימים אחרונים. אני לא הולך</p>	07:37:00:00

<p>לשם כי פשוט אי אפשר שם או לקרוא או לדבר או לקבוע עם מישהו. רעש נורא. ואין, אז יש בית קפה בפינת ארלזורוב אבן גבירול על אותה גדה שחציו פתוח לכיוון ארלזורוב וחציו סגור, שם יש עוד שקט ומרחב זהו. שם אני קובע פגישות שלי וזהו. בזמן האחרון נהיית יותר חכם. יש לי פה בית קפה בתוך השכונה הזאת שפתחו בקובנר. אני קובע פה, מי שרוצה לראות אותי שיבוא לקובנר. אז זה גם בית קפה שקט מאוד עם מסעדה אכלתי שם היום צהריים אז אני יודע. וזהו, בזה מצטמצם תרבות בתי הקפה של..</p>	
<p>בעצם חיי נמלה בלי הרבה זה.. נועה: וחוף מבתי הקפה? איזה עוד מקומות... אשר: אגב בכל הצפון אין בתי קפה, את תתפלאי. מעבר לגשר זה מדינה אחרת, גשר הירקון. ברמת אביב יש בית קפה אחד. לא יאמן. בכל רמות אביב יש בית קפה אחד שהוא מלא ואין מקום. נקרא קפה ביתא אם את יודעת, את לא יודעת. לא ויש עוד בית קפה. במאי: יש בשוסטר. אשר: יש בשוסטר, עכשיו נזכרתי, אבל זה במרכז הזה שזה לא בית קפה. נועה: יש באוניברסיטה, יש את הקפה של האוניברסיטה. אשר: כן אבל זה לא.. איינשטיין. במאי: אבל זה לא תל אביב. אשר: זה לא זה, זה לא תל אביב. נועה: חוף מבתי קפה מה עוד אתה אוהב בתל אביב? אשר: פעם אהבתי מאוד תיאטרון אבל אחרי שהייתי בגרמניה שנה וחצי, גרתי בברלין, וראיתי תיאטרון רב הייתי</p>	07:38:00:00
<p>עוד בתקופת לפני האיחוד איזה שנתיים לפני האיחוד. והלכתי המון, עברתי, היתה לי תעודה של כאילו תושב ברלין ויכולתי לעבור ולראות תיאטרון מזרח גרמני. במקום לשלם 70-60 מארק אז הייתי משלם 5 מארק או 3 מארק לקומוניסטים, ותיאטרון הרבה יותר טוב וככה גם התחלתי להנות מאופרה. בארץ מי סבל אופרה. הצברים אומרים הרי בארץ צחקו על האופרה, מי הולך לראות אופרה. וממש בגרמניה למדתי להעריך אופרה וזהו. נביחות.</p>	07:39:00:00
<p>במאי: חוף מהנושא של בתי הקפה, אני זקוק ממך לעוד מקומות שאתה קשור אליהם באיזשהו אופן בתל אביב. אשר: איזה מקומות אני קושר אליהם בתל אביב? אני כבר לא זוכר. נועה: הוא גם דיבר על הים. אשר: הים. נועה: וקפה קליפורניה. במאי: מצוין. אשר: קליפורניה. אז לא היו בתי קפה, היה בכל דיזינגוף. אלישבע: נתת סדנאות 20 שנה. אשר: זה לא מעניין. במאי: זה מעניין. דיבורי רקע. אשר: תודה שבאת. אלישבע: מגולח. אשר: היא נתנה לי הוראות בטלפון, שלושה ימים אל תתגלח כדי שיאמינו שאתה משורר. דיבורי רקע. נועה: מקומות שגרתם. אתה דיברת על הירקון. אלישבע: הוא אוהב את הירקון ואת כל יפו, בית אריאלה,</p>	07:40:00:00
<p>בטיילת ללכת, עכשיו את הנמל. אשר: כן נמל, נמל תל אביב. במאי: תודה. אנחנו ממשיכים. אלישבע: ויש שירים על כל נושא. אתה קראת? במאי: אני קראתי חלק. אז אנחנו איתך. את סוחרת אותנו לשלושה מקומות האלו כדי שיהיה לנו אותם בזה. אלישבע: כן. אז אני אחתך אותו. אשר: מה זה לחתך אותי? במאי: הוא חתיך. אשר: מה את מדברת? אלישבע: בכל זאת. אשר: טוב תביאי את החליפה ואת הפרפר שיהיה לי. אלישבע: התכוונתי שתהיה מגולח. אשר: טוב. דיבורי רקע.</p>	07:41:00:00
<p>במאי: בקשה. אשר: אז לסכם את הנושא התל אביבי. נועה: תספר לנו על עוד מקומות. אלישבע: רק דקה. היית יושב עם כל המשוררים עכשיו בקליפורניה, עם יונתן. אשר: היה פעם קפה שטרן. אלישבע: יצאה עכשיו כתבה נהדרת שמישהי כותבת עליו ספר אשר: כתבה אלישבע: כתבה ספר. ויש צילום שלם עם כל הגוורדיה של המשוררים של אז. נועה: יש שם גם את אלטרמן? אלישבע: אני לא זוכרת, אני כבר אגיד לכם. אשר: לא עזבי אלישבע תני לנו. תודה על העזרה. נועה: עוד מקומות שאתה אוהב בתל אביב. תספר לנו על עוד מקומות שאתה אוהב. הנמל, ספר קצת על הנמל. אשר: הנמל זה פרשייה חדשה. דיבורי רקע.</p>	07:42:06:00
<p>במאי: אוקיי שקט. שלו שתיים אשר: אשר: אז בתי קפה, תאטרון דיברנו אופרה דיברנו. מה שיש עוד זה בשנים האחרונות שזה גם נוח כי זה קרוב אלינו פה לבית זה ההתפתחות של נמל תל אביב כמרכז בידור, ואנחנו אוהבים ללכת לשם. קודם כל יש שם בית היוצר שיש שם פעילות ענפה שהתחילה של אקו"ם, את יודעת מה זה אקו"ם כמובן, ויש בתי קפה מסעדות דגים טובות, זהו, וגם רק לטייל שם, הטיילת שמתחילה מרידינג, שאנחנו מחכים כבר הרבה זמן שזה ימשך ככה עד הרצליה, שמבטיחים אבל בינתיים זה לא קורה, אז הולכים קצת לכיוון דרום. אלישבע: זה קורה, זה כבר עד הרצליה אתה פשוט לא יודע.</p>	07:43:04:19
<p>נועה: ויש מקום שאתה אוהב בנמל במיוחד? אשר: כן, דרבידג או ארומה שבשניהם אנחנו יושבים. כן, יש משהו שקרה, אם אנחנו מדברים צריך להזכיר את זה. פעם היה לבוהמה, נגיד לסופרים לציירים, מקום קבוע שהם היו נפגשים בבתי קפה. למשוררים היה קפה שטרן מי שזוכר ברחוב דיזינגוף היה קפה שטרן שהוא בסוף הפך לבנק. יותר רנטבילי, כי הסופרים העניים היו באים שותים קפה ויושבים כל היום, ביום שישי בעיקר, אבל גם באמצע השבוע פגישות פרטיות, אבל זה היה ככה</p>	07:45:00:00

<p>כאילו הבסיס המרכזי, וכל העניין הזה של סופרים כולל כסית עבר מן העולם כבר. בעצם תל אביב מה שנשאר לה זה ים מזהם,</p>	
<p>ומזל שהנמל נפתח אז הוא ככה נתן קצת גיבוי לים עם שפך הירקון וכל העסק הזה. אז באמת איפה יושבים היום, בנמל. בנמל אין בתי קפה, יש ארומה הממסדי הזה שאתה מיד מרגיש שזה רשת. לא רק מהקפה, מעצם הישיבה וכל זה. והוא תמיד מלא כי אין מקומות אחרים מה שמפתיע אותי תמיד שכל היוזמה למקומות כאלה נפסקה בתל אביב. מישוהו שבעסק הזה מיד פותח בנמל. בנמל אתה רואה אנשים רבים הולכים אין מקום לעבור לאורך הטיילת בקטע ההוא שמרידינג ועד נגיד שרתון או משהו כזה, או הילטון לא חשוב. אז מפליא אותי מאוד. אלו המקומות בעיקר, אין היום. נועה: וחנות ספרים שאתה אוהב? אשר: חנות ספרים אני אוהב את תולעת ספרים וצומת ספרים בנמל, את שניהם, זה תלוי איפה שאני נמצא. בתולעת</p>	07:46:00:00
<p>ספרים זה יותר טוב אם כי אני חושב שעכשיו בצומת ספרים בנמל פתחו את זה לכיוון בית קפה, נכון? אז יש כבר בית קפה, זה היופי בצומת ספרים. אני רגיל לזה מברלין שיש חנות עם בית קפה גם בניו יורק זה ככה. אתה יושב אתה מעיין בספר. בסופו של דבר בעל הבית לא מפסיד כלום כי אתה יוצא עם ספר שקנית, לפחות אחד לפעמים אפילו שניים. לא תתקע בקפה, אז אחד משלים את השני. זה הבסיס של תולעת ספרים גם וזהו. כי היום חנויות ספרים הם לא מוכרים הרבה ספרים, באמת אנשים קצת פחתו לקרוא. אז אתה צריך עם איזה ביי פרודק לשים את זה, יש כאלו שאפילו עושים גלריה, כן, יש גלריה לא מכניסה הרבה אז שמה אתה עושה גם מופעים, אני יודע זה חברתי משמש קריאת שירים לציירים לכל מיני דברים. נועה: דבר איתנו קצת על אהבה.</p>	07:47:00:00
<p>נועה: אני שואלת על אהבה גם כי באיזשהו מקום קראתי שהמושג הזה של אהבה התוודעת אליו יחסית מאוחר...</p>	07:49:00:00
<p>אשר: לא ידעתי מה זה נשים. הם היו לבושות אצלנו.. לנשים התוודעתי רק מאוד מאוחר באמת ומי היתה חברה הראשונה שלי? אה.. כן</p>	07:50:32:22
<p>היתה לי חברה עוד בירושלים אבל לא משהו רציני ככה תקופה מאוד תקופת בזק, אח"כ בת"א היתה לי חברה, וחברה אחרונה באמת חנוך לוי הכיר לי היא היתה שחקנית יעל דרויאנוב, את יודעת מי זאת היתה, של זהו. ואח"כ הכרתי אותה ונפרדתי מיעל. זה היה ברוך שלם. היא עזבה את בעלה בגללי, את מכירה אותו בורשטיין מהקולנוע, יגאל. אז זהו. נועה: ומה זאת אהבה בשבילך? אשר: אהבה זה הימור זה קלפים, זה קלפן.</p>	07:51:00:00
<p>אני שיחקתי פוקר פעם בירושלים, כל מה שהרווחתי הלך לפוקר. פה כבר לא שיחקתי ואהבה זה הפוקר. נועה: למה זה פוקר? אשר: כי זה הימור, אתה נותן את הדבר הכי מסתורי שלך שבקושי מוכר לך לאדם זר ואתה מניח את עצמך בידיו וזה הימור עצום מה זה לא הימור. אהבה זה הימור לדעתי, אחרת זה לא אהבה. אהבה צריכה להיות שם פוטנציאל של טרגדיה וסתם לשבת עם מישהו בשיכון א' מזרח, זה לא אהבה, זה אפילו לא דייט. דייט צריך להיות עיוור. לא עיוור במשמעות המקובלת שלו, אלא שאתה לא תדע מה, שתהיה נכון להפתעות טובות ומרות כי זה החיים. ולכן אני אומר אהבה זה דבר שיש בו כאב ושיש בו מרות</p>	07:52:00:00
<p>ויש בו גם המון נוגה וזהו. ויש בו המון נוע. את יודעת מה זה נוע? תנועה. שזז שם משהו כל הזמן. כי ככה בחיים עובר היום יום אבל אתה עומד על מקומך, והאהבה מניעה אותך לכל מיני דברים, טובים, רעים, בינוניים, חצי טובים, נדמה לך שהם טובים אבל הם רעים ולהיפך, אז זה מהם החיים, אהבה. ואני לא מכוון רק לאהבה לאישה במובן הזה, אלא אהבה לבני אדם לדברים ל.. מה שאנשים קוראים תחביבים. אנשים אבל שהם מסורים לתחביב הזה ולא מעניין אותם שום דבר והם אוספים למשל אני לא יודע מה, אוזן של ספל. אתה יודע. אדם מן הצד זה נראה לפעמים אפילו פטאטי, אבל בשבילו זה מהות החיים באותו זמן נתון או תקופה מסוימת</p>	07:53:00:00
<p>זהו. זה אהבה. נועה: ודת? אשר: אהבה זה דת. חילונים יש להם אהבה זה דת, לדתיים יש בשביל זה שידוכים, אין אהבה הם לא יודעים מה זה. נועה: ואיך אתה מסתכל היום על דת ועל אנשים דתיים? אשר: כן. אני לא מזלזל ברעיון של הדת כי זה דבר שאנשים זקוקים לו. הדת נוסדה ע"י אנשים. אלוהים נוסד ע"י בני אדם כדי שמי שאין לו את זה הכל היה כאוס. יש איזה אימרה במקורות על זה, וברגע שיש איזה מרות מעלייך כל שהיא מסתורית</p>	07:54:00:00
<p>יותר ולא נראית היא יותר חזקה. תראי זה לא פלא שגם אצל הנוצרים למשל אלוהים זה לא.. יש להם אמנם נציגים, פסלים וזה, כי הכנסייה הקתולית היתה חכמה מאוד כשאתה התנ"ך לא היה לה</p>	07:55:00:00

<p>ואת הקוראן לא היה לה, והברית החדשה זה בעצם מה שפאולוס ברוב חכמתו לא עשה לא היה לה. אבל פאולוס, לא פאולוס שכחתי מי זה היה אחריו, היה חכם כי האמנות היתה זרוקה איש לא טיפל בזה. מה עשה הוטיקן הראשון? אסף את האמנות והפך את זה לכלי של הכנסייה ובזה הוא הציל אותה, את האמנות וגם בעצם את מוסד ה... נו, שכחתי כבר לא חשוב. במאי: הדת הנוצרית</p>	
<p>אשר: הדת כן דרך הברית החדשה אבל את האמנות הם העלו קומה, כי אצל הדתות האחרות האמנות לא היתה היא לא נחשבה והם העלו את זה לדרגה מסוימת שהכנסייה קיבלה. בעצם האמנות הראשונה האמנים הכנסייה נתנה למיכלאנג'לו לבנות את הזה. ומי היה נתן לו קפאלה לעשות? לא נתנו. בעצם הכנסיות ניצלו אמנים כדי לעש... לפני 900 שנה ועד היום בעצם הם ניצלו אותם כדי כל כנסייה לצייר ולפאר ופסלים וזה הכנסייה עשתה בחכמה רבה, ז"א שכמו שבמאה ה-19 מלחינים הכי מפורסמים שהיו אז התאחדו עם משוררים ויצרו את</p>	07:56:00:00
<p>הרומנטיקה מה שנקרא, תקופת הרומנטיקה הגרמנית שיצרו יחד. כי בעצם לנגיד מי... נגיד כל האמנים הגדולים רק באך לא כי הוא עתיק והיה מאתיים שנה לפני כן, אבל נגיד מי שתגידי שוברט זה, הם היו חדשים והיו צריכים להלחין והם התחילו דרך לכתוב מנגינות, ואם תבדקי את תראי שכל המשוררים של האמה ה-19 השירים שלהם או התמלילים שלהם מופיע אצל שוברט או אצל כל המלחינים שכרגע אני לא יודע לא עולה לי שם אחר. מלא כי זה היה שידוך טוב, המאה ה-19 היתה קצת ריקה והמשוררים... כך נוצרה הרומנטיקה הגרמנית שנקראת והיא עשתה יצירות של בולון מילר, כל מיני בעיקר גרמנים זה נכון</p>	07:57:00:00
<p>הגרמנים מצאו את הדבר הזה ועשו את זה אולי קצת צרפתיים, סנסו יש קצת וזה. אבל בעצם גרמנים בלבד. נועה: אז אנחנו מגיעים פה לגרמניה. מאיפה ההצעה הזאת לגרמניה? אשר: מאיפה ההצעה הזאת. אז יום אחד מי זה היה, כן, אני בדיוק התגרשתי מאשתי הראשונה ודן צלקה ולא ידעתי איפה אני אהיה איפה אני אגור מה יהיה איתי. אז הוא אמר לי אני ניגשתי, יש בברלין האקדמיה הגרמנית נותנת מלגה לשנה וחצי, שמונה עשרה חודשים משהו כזה היה אז, תיגש גם אתה. אז אני ניגשתי ואני זכיתי. למה זכיתי? אני לא יודע,</p>	07:58:00:00
<p>רק אחרי שנים הסתבר לי שבין השופטים היה אחד שכמה חודשים לפני כן פירסמתי אצלו שירים. מישהו תירגם שירים שלי ונתן לו, אני אפילו לא יודע מי. אז הוא ידע מי אני והוא לא ידע מי זה דן צלקה ולא ידע מי זה ישראלים אחרים, אז זה היה מקרה כמו שקורה בחיים, מזל. אז הייתי שם שנה וחצי, שהיו באמת שנה וחצי מאוד מאוד יפות שלי, זה היה ב... זה היה פעם ראשונה שהייתי. זה היה בשבעים ומשהו אני כבר לא זוכר. ואח"כ הייתי איתם בקשר והיו נותנים לי דירות כל פעם כשרציתי לבוא לכמה חודשים הייתי בא לחודשיים שלושה איך שהתאפשר לי מבחינת העבודות שהייתי אז, ובסוף ב-88 אני חושב או 89, מתי היה האיחוד, ב-90? נועה: כן ב-90. אז ב-88 בערך, סוף 88</p>	07:59:00:00
<p>קיבלתי עוד פעם לשנה אפשרות לבוא והתיידדתי גם עם המנהל שמאוד העריך אותי והוא הזמין אותי. והייתי באמת עם מיטב המשוררים, בפעם הראשונה בכלל זה היה ממש כל פרסי הנובל. כי אנשים רצו את ברלין, ברלין התחדשה וזה קסם, היה אז זביגנייב הרברט, זה אני זוכר היה איתנו והיה ההונגרי, קרטס שקבל פרס נובל אח"כ, והיה גם סיני ששכחתי את שמו שגם קיבל פרס נובל, הוא ידע רק סינית ואי אפשר היה בכלל לדבר איתו שזה היה אסון גמור. היו הרבה לא חשוב, היה אמריקאי שזה המשוגע הזה שכחתי עכשיו את שמו, לא בקובסי השני יש עוד אחד כזה מטורף. במאי: אתה אוהב את ברלין? אשר: מה? מאוד. נועה: אתה מדבר גרמנית?</p>	08:00:00:00
<p>אשר: אז זהו כן. מדבר גרמנית. איך למדתי גרמנית? מהרחוב. אני אפילו לא יודע מאיפה. נועה: כשנסעת לברלין ידעת כבר גרמנית? אשר: לא לא, לא ידעתי בכלל ואנשים חשבו ואני גם חשבת שמיידיש זה קל, רק כשאתה לומד קצת גרמנית וכשאתה יודע גרמנית אתה יודע עד כמה זה בכלל מפריע לא עוזר, למשל קורבה בגרמנית זה פינה, בידיש זה זונה. אבל איפה עומדת זונה? בפינה. אז יש איזה בשפות יש קשרים מאוד מעניינים כשאתה יודע את שתי השפות זה מאוד מעניין. וזהו. אבל ככה למדתי מקליטה בבתי קפה שישבתי, בתיאטרון שהלכתי, בטלוויזיה שראיתי, ככה תפסתי. איך למדתי אנגלית? גם דרך טלוויזיה או דרך קולנוע או דרך דברים כאלה. אח"כ כמובן לקרוא למדתי לבד ככה</p>	08:01:00:00
<p>התאמצתי ולכתוב עוד... אז באנגלית אני כבר כמעט שכחתי, אני יכול לדבר עוד קצת לכתוב, כי בדרך כלל בשנים האחרונות מתעסק בגרמנית בלבד. דיבורי רקע. אשר: אז הגעתי לגרמניה כמו שסיפרתי לך ובפעם השנייה זה היה חוויה גדולה בשבילי כי יותר הכרתי כבר ויותר היו לי קשרים בתוך ברלין וחברים וחברות והייתי שם שנה בפעם האחרונה עד אני זוכר טוב, כי זה היה עד פרוץ מלחמת</p>	08:02:00:00

<p>המפרץ. למה אני זוכר את זה? כי הם אמרו לי הם נורא נבהלו הגרמנים, אל תחזור ארצה, למרות שהמלגה נגמרה, אתה יכול להיות עוד שנה. היו שם אנשים שהציגו את עצמם</p>	
<p>סופרים שאמרו הם גולים מסורנים אחד יכול להגיד מה שהוא רוצה יאמינו לו. אני לא רציתי לשקר, מה אני גולה אני זה, אבל הם אמרו יש עכשיו פחד לנסוע, הם נורא נבהלו מזה, אמרתי לא, אני חוזר לארץ שלי, אז זהו חזרתי. נועה: אבל בעצם התחלת לתרגם הרבה מגרמנית או שכבר קודם תירגמת? אשר: לא, התחלתי לתרגם רק.. איך אני יכול לתרגם אם אני לא יודע? ואני יכול להגיד לך דבר אחד שהוא מפליא המון אנשים אבל זה אמת. אני מתרגם מגרמנית שירים אני עוד לא הצצתי במילון עברי גרמני אפילו פעם אחת, אני לא יודע איך המילון מתנהל בכלל כי אף פעם לא הצצתי גם במילון עברי אנגלי, אין לי ניסיון במילונים. אבל מה, קרו מקרים שאני מתרגם שירים ואני לא יודע פירוש של מילה. אז יש אישה אחת שהיא מתרגמת ואני מכיר אותה היא ה-מתרגמת בארץ של ספרות לגרמנית,</p>	08:03:00:00
<p>רות אחלמה אם את יודעת מי זאת, התיידדתי איתה גם בינתיים, והיא תירגמה כמה ספרים שלי והיא אני שואל אותה והיא אומרת לי זה מילה זה לא... זה כבר קרה כמה פעמים ספורים בלבד, זה לא.. אז זהו. תירגמתי ארבע ספרים רציניים ז"א, ומשוררים שקשים מאוד. אחד זה כריסטוף מקל שפחות ידוע לכם, השני הוא יותר ידוע וקשה מאוד לתרגום הנס מגנוס אנצנסברגר. השלישי מאוד קשה שתירגמתי והופיע זה גוטפריד בן שהוא בכלל משוגע הוא היה פתולוג והוא כותב על איברים מבותרים וכל מיני דברים שזה אבל הוא משורר מעניין מאוד. הוא משורר שאני גיליתי עליו דברים מעניינים מאוד ופה בארץ אומרים שהוא נאצי היה,</p>	08:04:00:00
<p>הוא פשוט הוא רצה לקבל הכרה והלך לנאצים אבל הם אמרו אתה משורר רקוב, כי הוא משורר מודרני בסוף גבלס דחה אותו והוא ידע עברית, שמו בן, ואני העליתי מחשבה שהוא אני חושב שאבא שלו היה יהודי. הוא ידע תנ"ך והוא ידע עברית זה לא שהוא נמשך לשם במקרה. והדבר הרביעי שהוצאתי ספר שזה מאוד מאוד קשה זה כל האקספרסיוניזם שבציור את וודאי מכירה שזה תנועה ענקית שהתפתחה מהרומנטיקה. אני עשיתי הפוך, האקספרסיוניזם שאני אראה לכם אח"כ זה ספר עב כרס שהוצאתי ב'הקיבוץ המאוחד' ועכשיו גמרת לתרגם את הרומנטיקה הגרמנית וזהו. צלם: אתה יכול להוריד את היד. אשר: כן סליחה. זהו זה גם יופיע ב'הקיבוץ המאוחד' בשנה הבאה. נועה: אתה נהנה לתרגם?</p>	08:05:00:00
<p>אשר: אני מאוד נהנה לתרגם קודם כל זה מראה את התנועה ממש כאילו לפניך התנועה של הטרנספר הזה של השפה הגרמנית שאני צריך להעביר לעברית, אתה רואה ממש את התנועה כשאתה בתוך העניין ואתה לומד המון על עברית מדרך מצד מהסתכלות מזווית שאתה לא יכול בד"כ לראות את זה, זה מלמד אותי על העברית יותר מאשר.. כן. יותר מאשר גרמנית כי אתה מתרגם לעברית. במאי: מה המסקנה? אשר: המסקנה היא שהעברית מאוד עשירה ושהעברית נהדרת ואני התאהבתי בעברית כמו שזה נשמע אולי פרדוקסלי או אפילו אבסורד. דרך הגרמנית כן, לא ששנאתי את השפה, אהבתי אותה תמיד גדלתי עליה, נולדתי איתה, מצצתי אותה מ...</p>	08:06:00:00
<p>מפטמות האמא שלי, אבל בשביל זה היא כנראה אמרה לי שתמיד הכאבתי לה כי היא רצתה שאני אלמד יידיש אבל בהחלט כן. נועה: אתה יכול להשוות אם בכלל אפשר להשוות כתיבה של שירה לעומת תרגום? מבחינת השימוש בשפה. אשר: השימוש בשפה זה ככה. בתרגום שירה אתה צריך שיהיה לך המון אינטואיציה, אני לא רואה את עצמי מומחה לגרמנית, בכלל לא. אני יודע את שפת השירה בגרמנית אבל לא לפעמים את שפת הרחוב או קללות או סלנג, אני לא יודע. אז אם אחד יכתוב לי שיר ויש משוררים מודרנים, אם אני מתרגם מישהו שחי היום או היה חי במאה ה... במחצית השניה נגיד של המאה העשרים אחרי המלחמה,</p>	08:07:00:00
<p>אז הוא מכניס סלנג שעוד קיים שאולי חלק הפך לקלאסי ואתה צריך לדעת את זה, ואת זה אני לא יודע. שואלים, אף אחד לא מכניס, אולי יש שיר אחד בספר שירים שאולי משתמש בזה, גם לא. אבל יכול לקרות. ז"א הפוטנציאל שזה קיים זה ברור זהו. אז... נועה: פרוזה לעומת.. אשר: פרוזה אני לא ניסיתי לתרגם בכלל לא. למרות שאני פירסמתי שני ספרי פרוזה אני לא.. צריך סליחה תחת כדי לתרגם פרוזה, ואני בחור שיש לו קפיצים בטוסיק "הישיבה בוחר" אבל אני לא בחור ישיבה, אני בחור עמידה אז אני אוהב לתרגם דברים של דחף, ושיר זה דחף וגם תירגום זה דחף ובעד זה הם דומים ובא לי פתאום לכתוב איזה שיר אני אכתוב שיר ואחרי רגע זה עובר, זה כמו התקף אפילפטי כזה אבל הפוך, שאתה מתעורר בעצם.</p>	08:08:00:00
<p>נועה: ואותו דבר גם תירגום? אשר: זה גם תירגום, אבל פרוזה לך עכשיו תתרגם, שב לתרגם 250 עמוד, 300 עמוד שזה ספר נורמטיבי זה בעיה, אתה גם... בספר אתה צריך להיות גם מתרגם לפי</p>	08:09:00:00

<p>דעתי אני לא מצליח למצוא הגדרה אחרת, מדעי יותר, ז"א לדייק בדברים, בשירה יש מעוף. אני קורא את השיר אני אומר מה אני לא אתרגם הרי בראשית בהתחלה אמר... כמו שהיו מתרגמים מיידש, כן. אז את לא יודעת יידיש כמובן. נועה: קצת יודעת. אה ביסלה. אשר: מאיפה? הסבתא? נועה: סבתא, אבא, כן. אשר: אבא לא יודע יידיש. נועה: אבא מקשקש ביידיש. אשר: מה את אומרת? נועה: חושב שהוא מדבר יידיש. אשר: איש הפועלים? השמאל החדש יודע יידיש תראה.</p>	
<p>נועה: ואתה נהנה יותר לכתוב שירה או נהנה יותר לתרגם שירה? אשר: אני לא זה.. זה.. דחף אחר, איך אני אגיד לך. לכתוב אתה מוכרח לפעמים, כתבת אתה אפילו לא הרגשת כמו אדם שתוי שהוא עושה פעולה משהו הוא לא יודע מזה, אחרי שהוא מתעורר משכרונו אומרים לו. אבל תרגום יש בזה בשירה יש בזה דחף המון אבל יש שם גם קונטרול מסויים כי אתה בכל אופן מתרגם טקסט שהוא לא שלך אתה צריך להתאים לו את הרמה הלשונית את הרמה האסוציאטיבית, את כל מה ששייך לדבר הזה, ספונטניות זה חשוב, דחף זה לגשת לתרגום, אבל אח"כ יש לך את כל העולם, אתה צריך לפעמים גם לחקור</p>	08:10:00:00
<p>על המשורר לאיזה תקופה הוא שייך ומה היה בתקופה שלו. אתה כותב מבוא אני לא כותב לשירים שלי מבוא, אבל כל משורר שתירגמתי כתבתי מבוא, זה מחקר שלם אנשים לא מאמינים שעשיתי את זה. איך אתה יודע ואני לא יודע על האינטרנט, אני לא הולך לאינטרנט, אותי האינטרנט בכלל לא משרת, את מבינה, כי אני לא יודע מה זה פייסבוק לא נכנסתי לזה. במאי: אז איך? אשר: אני מקבל כל הזמן פייסבוק אני לא יודע, כי רציתי פייסבוק ומישהו פתח לי ואני לא יודע איך אני הולך למייל הזה של ג'מייל איך זה נקרא, ג'מייל חביבי זה מפתח תקווה היה ברוך ג'מייל, אני לא יודע באמת אני לא עושה את עצמי, עד היום אני לא משתמש באינטרנט, אני בקושי יודע לענות במייל, גם לפעמים אני לא זוכר. נועה: יש איזה סיפור עם משורר אירני שהיה לך קשר איתו. במאי: סעיד. אשר: סעיד, כן. מה עשיתם עליו מחקר? אתם יכולים לעבוד במוסד</p>	08:11:00:00
<p>במאי: תיזהר כי הוא איראני. אשר: סעיד זה משורר איראני שחי המון שנים במינכן והוא היה, אהב את השירים שלי העריץ אותי, היה בא בגרמניה לשמוע אותי פעמיים שלוש, ואח"כ הוא רצה שאני אהיה איתו והיה סיפור שהשגרירות האיראנית אמרה לו שבגלל זה הוא לא יכול לחזור לאיראן למשפחה שלו, אמרתי לו "למה עשית את זה, אתה אידיוט?" אז טוב אחרי שעשו את זה אז כבר הופענו יחד בגרמניה באוסטריה וזה, עד שנודע לי שהוא בכלל באיראן היה ילד. אני חשבת שהוא ברח מאיראן כגולה ושהוא בכלל כותב בגרמנית אז זה לא מעניין כל כך, אז אני כבר לא ראיתי אותו הרבה זמן, זהו. זה על האיראני. נועה: מה אתה חושב על המשוררים והסופרים של היום, הדור הצעיר? אשר: אני, על הדור הצעיר אני חושב שהוא לא</p>	08:12:00:00
<p>אין מאחוריו, הוא לא מייצר רקע תרבותי חזק, לשון, הלשון העברית היא עצומה היא נהדרת, ויש המון שלא יודעים עברית. את שומעת אותם כשהם מדברים בשגיאות דקדקויות וכל מיני דברים. אז יש כשרונות, נכון, שהם טובים פוטנציאל מצוין לחלק, אבל פה מתקשרת השאלה שלך התשובה שלי על בית אריאלה ולמה עזבתי. עשיתי סדנאות בשביל קצת לגוון ובשביל לחיות, עד שהגיע דור זה מתקשר למשוררים העכשיויים, כי פני הקוראים כפני הכותבים להם את מבינה כפני המשוררים, שהיו באים, הייתי שואל פעם ראשונה שנפגשים אני שואל איזה משורר אתה קורא ומה אתה אוהב בשירה לפני שאני רואה איך אתה כותב</p>	08:13:00:00
<p>אז עונים לי "אני לא קורא אף אחד, למה אני צריך לקרוא? אני אקרא את עצמי, אני רוצה לכתוב שירים" אמרתי אבל אתה צריך שיהיה לך איזה רקע קראת למדת, לא מבין מה אני מדבר אליו. אחד, דוגמא הכי בולטת מה האבא שלך עושה, הוא נגר אומן, אמרתי תשאל את אבא שלך אם הוא לא ראה שולחן אצל מישהו אחר איך הוא עושה. אה, את זה הוא כבר הבין. אמרתי צריך לקרוא אחרים כדי לראות איך לא לכתוב, כדי לראות טכניקה, בשביל השכלה מה זאת אומרת מה זה, אפילו אם למדת מתמטיקה באוניברסיטה זה יכול לעזור לשירה במובן פילוסופי קצת אבל לא, אתה צריך שיהיה לך מטריה. אני ראיתי שפעם היה מצוין ללמד שם. היו אנשים שבאו וקראו ולמדו, לא יודע מי זה אלתרמן כותב שירים, אז זה מצחיק קצת.</p>	08:14:00:00
<p>נועה: הרבה שנים לימדתי בבית אריאלה? אשר: אני לימדתי כעשרים שנה בסדנאות שירה בבית אריאלה עד שהפסקתי מהסיבות שמניתי לך וזהו. במאי: רגע, אבל אתה יכול להסביר לה על נקודת השבר, ז"א מה יום אחד קמת ו.. אשר: לא, לא לימדתי שם במשרה מלאה. במאי: רק שניה אחת. אשר: לימדתי פעם בשבוע. נגמרה השנה... דיבורי רקע.</p>	08:15:00:00
<p>יש לי רומן אבל אתם תצטרכו לשלב את זה. נועה: אל תדאג. אשר: לא, את מה שאני הולך לספר לרומן לקטע שמדבר על גרמניה כי כתבתי את זה בגרמניה, בברלין. במאי: אפרופו גרמניה עוד</p>	08:16:44:00

	שניה. רץ בקשה.
08:17:00:00	אשר: אפרופו גרמניה, את הרומן "זכרונות של חולה שכחה" כתבתי ב-88 בברלין וגמרת, וזה גם בנוי בשביל זה זה בנוי כך, חלק זה בעצם ביוגרפיה במאה שערים וכל זה, וחלק זה מה שאני עובר כאילו תיעודי, מה שאני עובר בברלין כל יום שאני נמצא שם וזה משולב יחד, וזה, לכן זה "זכרונות של חולה שכחה" כי הרבה אני לא זוכר ומזכיר לעצמי דברים, זה הרומן. עכשיו "איש עם דלת" הסיפורים זה כולם על בתי אונגריין ומאה שערים, שזה מעניין בכיוון אחר לגמרי. רעשי רקע. נועה: אף פעם לא חשבתי על הקשר
08:18:00:00	בין ספק ללהיות מסופק, אתה עכשיו אמרת, זה מאוד מעניין. אשר: העברית מספקת לך את זה. במאי: בקשה. נועה: על קובץ הסיפורים שלך. אשר: כן קובץ הסיפורים שלי שנקרא "איש עם דלת" מבוסס כולו על כמובן חלק מדומיין, אבל בעצם ביסוד מבוסס כולו על אירועים שקראו לי בילדותי במאה שערים. אחד, שאלת על אהבה אפרופו, אז גיליתי שאצלי איך להגיד לך, הפעולה התת מודעית הראשונה של אהבה שלא ידעתי את זה, כשפגשתי ילדה אחת והיפלת אותה לארץ במכה. אני לא יודע אם אתם מכירים את זה מהסיפור מהרומן, אני לא זוכר איפה זה כבר מופיע, או ב... אז זה היה בעצם הגילוי הראשון שלא ידעתי שזה גילוי ראשון אבל לאחר זמן
08:19:00:00	אתה תמיד כשאתה מביט לאחור אתה מגלה דברים על עצמך, ואני מאמין עד היום שזה היה הגילוי הראשון לאהבה. ומה עוד רציתי להגיד? נועה: אתה מדבר על זיכרון, על שכחה אשר: כן נועה: דיברת גם על עניין שמה שחסר ביהדות זה שכחה, מה שחסר לנו כעם זה יכולת השכחה. אשר: כן, אנחנו זוכרים יותר מדי כי בעצם כל החגים שלנו בנויים על זיכרון, פסח זה תזכור מה שעשה לך ביציאה ממצרים פרעה הנוול, או זכור מה שעשה לך עמלק, או זכור בעשרת הדברות, יש לך את הזכירה כל הזמן, יש לנו עומס של זכרונות שמפיל אותנו על הארץ. טוב שיש לנו אויבים. תמיד אומרים אנחנו ניצחנו 7 מדינות ערב, תראי בעירק היום שלושה אנשי אל קעידה כבשו את מוסול, פשוט ..
08:20:00:00	והצבא ברח, מה זה. זה תן לי את האויב שהיה ואני אתגבר עליו. את מבינה, היה עומד מולנו איזה צבא רציני, אז היינו עושים במכנסיים לא היינו מתגאים כ"כ. ז"א הניצחון שלך תלוי תמיד במעמדו של היריב ובמצב של היריב, זה לא הניצחון שלך זה ההפסד של השני. אני אומר את זה לגבי זכרון ושכחה גם. עומס של זכרונות. אף עם, תראי את העם הגרמני הוא רק רוצה לשכוח את עברו ולא נותנים לו ובצדק. אבל הוא רוצה לשכוח. זה עם ששוכח באמת, בכלל עמי אירופה שוכחים. בגלל זה יש אנטישמיות שחוזרת. את חושבת שאנשים רוצים לפגוע במיעוטים? הם לא רוצים לפגוע במיעוטים כל כך. לא האינטיליגנציה בכל אופן, הפשוטים כן, יש להם על מי לזרוק, יהודים זה הכי קל, הם בינלאומיים, יש יהודים בכל מקום, הדת והלאום זה אותו דבר, אין דת שהלאום והדת הם
08:21:00:00	מזוהים כל כך או משולבים זה בזה כמו אצלנו, אז קל מאוד לקחת אותנו כקורבן, זה ברור. נועה: מה אתה חושב על מה שקורה היום בתל אביב? אשר: מה קורה היום בתל אביב? נועה: בכלל, מה קורה בעיר הזאת לעומת העיר שהגעת אליה בשנות ה... אשר: היום אני לא כל כך מכיר אותה לאמר את האמת, אני כבר לא ילד חוצות או נער חוצות, אני כבר לא מסתובב בברים ובפאבים, הרבה זמן לא הייתי בבר או בפאב. אולי פעם פעמיים במקרה סתם, כשקבעתי עם חבר או משהו, אבל לא... במאי: אתה איש בית? אשר: מה? במאי: היום אתה איש בית? אשר: אני יותר איש בית, כן. במאי: אבל נוח לך כאילו שהעיר סביבך, או שהיית יכול להיות גם איש בית במושב או בקיבוץ? אשר: יכול להיות שכן ויכול להיות שלא. יש לי את העניין למשל פה שאנחנו גרים, אני אגלה לכם פרט אינטימי מחיינו, אני שונא לגור פה, למרות שאני באתי
08:22:00:00	פה לגור, כי זה ללכת ברגל, לעבור את גשר בר יהודה פה בשבילי זה כאילו ללכת לחולה. ואני אוהב שאני גר באיזה מקום אתה יורד יש לך את הפוטנציאל לבחור קפה, לשבת או מסעדה או משהו... פה, טוב כבר פתחו בית קפה קטן אבל אין פה שום דבר, אין פה סופרמרקט אין מרכז קניות פה, זה ממש שערורייה מה שקורה פה, אתה משלם פה ארנונה הכי גבוהה בארץ, זה מצחיק. טוב, זה תל אביב. נועה: ותל אביב השפיעה על היצירה שלך? אשר: אני חושב שכן. במאי: כן מה? אשר: אבל הזכרונות השפיעו לא פחות אולי הרבה יותר. אני חושב שאצלי הזכרונות, הזכרונות הכוונה ילדות או העבר שלי השפיע פוטנציאלית הרבה יותר על היצירה מאשר הפעילות היום-יומית השוות ערך לכתובה, ז"א שוות ערך מבחינת הזמנים אני מתכוון, כן, כי
08:23:00:00	וזה טבעי, משום שאתה לא כותב על כל הווה המתמשך שאתה עובר אלא תמיד אתה הולך אחורה בזמן כי הזכרונות פולשים אליך אל הווה ומטשטשים את העתיד ואת העבר והכל הופך להווה מתמשך אז אתה כותב על הווה בעצם אבל זה לא הווה. במאי: אבל אתה כותב המון על תל אביב.

<p>אשר: אני כותב המון על תל אביב זה נכון, אבל בעצם מבצבצת משם החומה והמסגד שלא אזכיר את שמו וכך הלאה. אני חושב שיש הרבה על ירושלים, אולי ביצירות המוקדמות שלי. יכול להיות שאתה צודק שבשנים האחרונות יותר על תל אביב, נכון. הרומן הוא על תל אביב עכשיו אני נזכר, הסיפורים הם על ירושלים. שירים יש הרבה על תל אביב, אני יכול להגיד שאני משורר תל אביבי בהחלט, כן, אני חושב שכן, אין לי עיר אחרת. ירושלים היא קסומה אבל ככה די אה..</p>	
<p>בניתי לי חוץ מהחומה שיש לה עוד איזה חומה שלי. אני סובל כשאני עולה לירושלים כשאני צריך. כשאני נפטרה הייתי צריך לבוא לירושלים אני אגיד לכם למה סבלתי. כי החרדים לא יכלו לסבול, כולל בן דודי. הוא רצה להגיד קדיש, מה אתה יודע קדיש, אמרתי אני יודע קדיש, תן לי כיפה ואני אגיד קדיש. הוא לא האמין, הסתכל עלי. המבט היה, זה לא הפרנויה שלי אני חושב, איך אתה מעז בכלל לדעת בעל פה לאמר קדיש כשאתה לא דתי בכלל וחילוני. ז"א האלוהים שייך להם והם קרובים לאלוהים ואנחנו לא. זה דבר שמוציא אותי מן הדעת כי הם לא מבינים מה זה אלוהים. כי הם מאמינים אוטומטיים, הם לא נאבקו בחשיבה. מה זה כוח עליון, מה, אלוהים יש לו הרבה פירושים, זה לא זה... בכלל אני טוען שאין אל יהודי אחד</p>	08:24:00:00
<p>אחרת הוא היה נקרא, והוא נקרא גם אל מסתתר בשפירר חביון, אבל בדרך כלל הוא נקרא אלוהים. למה אלוהים? כי מלשון רבים, יש לנו הרבה אלוהים. הדת שלנו נוצרה בתקופה שהיו הרבה פסילים והרבה אלים וטבעי שיש לנו כמה אלוהים. והאלואימניק נמצא במילואים אז מתייחסים.. אלו שמתייחסים לאל יחיד זה טקסטים מאוחרים בעצם, אין שום הוכחה שיש אל יחיד למרות שאנחנו כל הזמן מדברים בלשון יחיד, אל אלוהים, אל גדול גיבור ונורא. ויכול להיות שבשביל זה מצבנו רע כי כל האלוהים האחרים עזבו אותנו כי אנחנו מדברים תמיד על יחיד ומתחנפים נורא בתפילות שלנו, אני לא יודע אם אתם מכירים את התפילות. אין עם שמתחנף לאלוהים כמונו, בכל התפילות שלו. כל הזמן מחמאות, מי יכול לסבול את זה. אתה נמס ממתיקות, זהו. זאת בעיה גדולה. דיבורי רקע.</p>	08:25:00:00
<p>אשר: אפילו אחרי השואה לא רצו להשמיץ את אלוהים הדתיים. אמרו זה בגלל שאנחנו לא דתיים, החופשיים. פעם היו אומרים דבר נהדר, היו אומרים חופשי ואדוק. לא יודע אם את זוכרת את זה. ואדוק זה שהוא נתון בתוך באדיקות יתרה בתוך העניין ושה מבטא נכון. וחופשי זה גם מבטא נכון. וחילוני זה מילה נורא מאוסה בעיניי, וחרדי זה גם.. יראת אלוהים זה דבר חשוב, אין יראת אלוהים במקום הזה. יש יראה, אז נכון שאם אתה ירא את אלוהים אז אתה לא מאמין אמיתי, אבל היהדות מכירה בזה. אתה ירא שמייים, היו אומרים על אנשים שהם דתיים. זה רב נפלא, הוא חכם וירא שמייים. מה זה אומר? הוא מיוחד מהשמייים לכן הוא מאמין באלוהים? זאת אומרת מתוך שלא לשמה בא לשמה, יכול להיות שקיים דבר כזה, בטקסטים היהודים זה קיים</p>	08:26:00:00
<p>אבל צריך לראות את זה בפרופורציה. כי אם אתה בגלל ירא שמייים, אז אתה לא מאמין אמיתי, אתה לא מאמין באמונה שלמה. טוב זהו. נועה: רגע, אתה משורר, אתה מתרגם, אתה עורך ואתה סופר ואיך אתה מגדיר את עצמך בעצם? אשר: כותב טקסטים, כן מה, טקסט. במאי: לא היית רוצה שיגידו שאתה משורר? אשר: לא. שיגידו עליי שיש לי טקסט אפילו זה הכי טוב. נועה: ספר לנו טיפה על יהודה עמיחי, הזכרת קודם שהייתם בקשר מאוד קרוב.</p>	08:27:00:00
<p>אשר: אני מאוד מעריך והערכתי את יהודה עמיחי, גם על אישיותו, אבל בעיקר על שיריו. אני חושב שהוא משורר גדול. אין לי ספק שאחרי אלתרמן הוא המשורר האולטימטיבי. השירים שלו מאוד.. אני חושב שאהבתי אותו גם כי אין לו ביוגרפיה זהה לשלי אבל דומה. הוא בא מבית שאת רואה אצלו את המקורות. הוא הלך לבתי כנסת בליל שישי עם אבא שלו ובשבת ואתה רואה שהסידור התפילות נמצא בעצם ברמה כזו או אחרת בשירים שלו. ההשפעה של המקורות על הלשון שלו היא מאוד.. ואני חושב שזה מאד חשוב וזה נותן. אצלנו זה חשוב כי המקורות שלנו בעיקר הם לשוניים.</p>	08:28:00:00
<p>איך, תראי מכל השפות העתיקות העברית היא היחידה ששרדה. למה היא שרדה? זה גם בגלל הנחישות, אבל למשל חלק היא שרדה, אם את מסתכלת מגירוש ספרד עד נגיד למאה העשרים כשבאו החלוצים והתחילו לדבר עברית, בן יהודה בעצם, אז הדתיים, החרדים שהתפללו בטקסטים העבריים. ספר התפילות שלנו זה טקסט עברי וזה חשוב מאוד. וזה תרם המון גם לשירה וגם לשמירת השפה. לכן אני לא מזלזל בזה ואני מאוד אוהב לקרוא, אני לא מתפלל, אבל כשיש לי הזדמנות אני מעיין בסידור, במישניות בזה, יש עברית שם, יש לקרוא. זאת שפה שהיא כבר חלפה מן העולם, היא לא קיימת בכלל. אם אתה תכתוב היום בשפה הזאת יצחקו עלייך, יגחכו, יגידו זה לא עברית, מה קרה לך? זהו. נועה: מי המשורר שהכי השפיע עלייך על היצירה שלך?</p>	08:29:00:00
<p>אשר: אני חושב שלא אחד. בכלל אני חושב שבהשפעות, איך שאני תופס את זה, עליי השפיע כל דבר שזז. כשאני הלכתי ברחוב ראיתי חיוך של נערה, זה השפיע עליי. זה נכנס.. זה מצבור של</p>	08:30:00:00

<p>תחושות שמתרכז לך בבטן או באיזשהו מקום, אני לא יודע איפה נמצאת הנפש אם היא בכלל קיימת, אם היא חלק מהלב או מהריאות, אני לא יודע את זה. אבל שם מצטבר ואני חושב שהיה לי השפעה עליי מבורכת מאוד, כל דבר. נועה: ויהודה עמיחי? אשר: גם, בהחלט בהחלט אני חושב העובדה שאני אוהב אותו זה הסימן הכי גדול בשבילי וזה, ומי שהשפיעו עלי עוד זה כל מיני. מה שקרה אצלי וזה שכחתי קצת לדבר, כשגמרתי את הצבא ועוד לפני כן, בתוך הצבא, היות ולא</p>	
<p>שירתתי קרבית, כשהיה לי כסף וסיפרתי לכם שקיבלתי את הכסף שאמא שלי היתה צריכה לקבל, קניתי רק ספרים, וקראתי כמו משוגע, היום אני לא קורא בכלל, וקראתי ניטשה ובערבוב, פילוסופיה, ספרות, היסטוריה, גאוגרפיה, כל מיני דברים והכל יחד מין סלט ירקות ישראלי כזה טוב, ואיכשהו אצלי כנראה שזה נפרד כל דבר לגופו וזה בעצם הידיעה שלי ההשפעה על השירים שלי וכולי וכולי וזהו. במאי: מקסים אתה. סידרת לי כמה עניינים פה אני צריך לחשוב על זה. אשר: מה? במאי: העניין עם האלוהים הרבים זה מצוין, אתה יודע מה אמרת לי בעצם? יש אלוהים לכל נושא אשר: בטח במאי: אפשר להגיד תודה וסליחה להתחנן ולבקש כל פעם מאלוהים אחר. אשר: לא, אני צחקתי פעם שפרופסור באוניברסיטה דיבר על זה המודרניות</p>	08:31:00:00
<p>של הדת שלנו אתה שומע, היוונים, עם מאתיים אלים לכולם ולנו יש אחד ויחיד. אני חושב שזה שגיאה, זה מיעוט. במאי: ובליל הסדר שהם אומרים "אחד אלוהינו" אשר: אז אני צוחק תמיד. נועה: ואני חשבתי על דבר אחר, על הענין הזה שהוא סיפר. צלם: חתכנו? במאי: חתכנו תודה.</p>	08:32:00:00